

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Diplomová práce

Dobrovolnictví jako jedna z možných složek sociální rehabilitace

Vypracovala: Mgr. Bc. Kateřina Fučíková
Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová, Ph.D.
České Budějovice 2016

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématem dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace. Pojem dobrovolnictví nemá v literatuře jednotnou definici. Jednotliví autoři se neshodují například v tom, zdali mezi dobrovolníka řadit jedince, který vykonává dobrovolnou činnost pro své blízké okolí či nikoliv. Shodný postoj k definici dobrovolnictví můžeme u autorů zabývajících se dobrovolnictví zaznamenat v názoru, že výkon dobrovolnické činnosti je vždy z vlastní vůle a bez nároku na odměnu.

Cílem sociální rehabilitace je co možná největší zařazení jedince se zdravotním postižením do společnosti. Žádná současná odborná literatura se samostatně nezabývá pouze tématem sociální rehabilitace, vždy je autory definována v souvislosti s koordinovanou rehabilitací.

Cílem diplomové práce je popsat současný stav dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v zařízeních poskytující sociální služby ve městě Benešov a jeho okolí. Dílčím cílem diplomové práce je zjistit pozitiva projektu Patron, který byl do práce zařazen jako příklad dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v praxi.

S ohledem na výše uvedené cíle byly stanoveny dvě výzkumné otázky. 1. Jakým způsobem se v současné době využívá dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v organizacích poskytujících sociální služby? 2. Jaká jsou pozitiva projektu Patron?

Pro výzkum byla využita kvalitativní strategie, metoda dotazování, techniky polořízeného rozhovoru a neřízeného rozhovoru.

Vytyčené výzkumné otázky byly zodpovězeny prostřednictvím tří výzkumných souborů, kde byla využita technika polořízeného rozhovoru a jednoho výzkumného subjektu, kde byla využita technika neřízeného rozhovoru.

Pro zjištění **první výzkumné otázky** byl určen výzkumný soubor, který tvořilo 10 sociálních pracovníků, které pracují v zařízení poskytující sociální služby v městě Benešov či jeho okolí. Určeným kritériem pro účast ve výzkumu bylo, že sociální pracovníci musí ve své profesi působit více než jeden rok.

Okruhy otázek pro první výzkumný soubor byly připravené, pro případ, kdy zařízení využívalo pomoci dobrovolníků a kdy nikoliv.

Po získání potřebných dat byly rozhovory přepsány a následně vyhodnoceny pomocí procesu otevřeného kódování, kdy všechna data byla přehledně uspořádána do jednotlivých kategorií. Výsledky vyplývající z dat získaných od prvního výzkumného souboru nám ukazují, že ve všech zařízeních poskytující sociální služby, kde komunikační partnerky pracují je aplikována sociální rehabilitace.

Z výzkumu dále vyplývá, že v 7 z 10 zařízení pro výkon sociálních služeb jsou využíváni dobrovolníci v přímém kontaktu s klientem, kdy se podílí na sociální rehabilitaci klientů. Dobrovolníci dle získaných výsledků s klienty pracují jak individuálně, tak i skupinově. V 5 zařízeních, kde jsou využívány služby dobrovolníků, uvažují o dalším rozvoji dobrovolnictví a napadají je možnosti, kde dobrovolnickou činnost dále zařadit. Jedno zařízení, které služby dobrovolníků nevyužívá, se chystá do své činnosti dobrovolníky zapojit.

Druhá výzkumná otázka diplomové práce byla zkoumána prostřednictvím druhého a třetího výzkumného souboru a jednoho výzkumného subjektu. Druhý výzkumný soubor tvořilo 5 chlapců žijících v dětském domově poblíž města Benešov, kteří jsou zároveň klienti projektu Patron, třetí výzkumný soubor se skládal z 5 mužů, kteří jsou dobrovolníci v projektu Patron. Pro doplnění informací o projektu Patron byl proveden rozhovor s výzkumným subjektem, který zastupuje manager projektu Patron. Po získání potřebných dat byly rozhovory přepsány a následně vyhodnoceny. Data získána z druhého a třetího výzkumného souboru byla stejně jako u prvního výzkumného souboru vyhodnocena procesem otevřeného kódování, kdy všechna data byla přehledně uspořádána do jednotlivých kategorií. Informace získané od výzkumného subjektu byly na základě techniky výzkumu interpretovány prostřednictvím přepisu rozhovoru.

Ze získaných dat od oslovených výzkumných souborů vyplývá, že klienti a dobrovolníci projektu Patron se seznamují na společných víkendech, kde k sobě najdou cestu na základě vzájemných sympatií či jsou spárováni realizátory projektu na základě jimi poskytnutých informací. Dobrovolníci se s klienty setkávají přibližně jednou až dvakrát měsíčně, kdy spolu realizují oblíbené aktivity, při kterých si často povídají.

Z výzkumu dále vyplynulo, že mezi klienty a dobrovolníky panují harmonické vztahy, které jsou založeny na vzájemné důvěře.

Na základě odpovědí všech informátorů můžeme beze sporu uvést, že projekt Patron přináší velká pozitiva. Klienti projektu uvádí, že jsou rádi, že získali nového dospělého kamaráda, neboť jim mužský vzor v dětských domovech chybí.

Dobrovolníci vidí pozitivum projektu Patron v možnosti pomoci chlapcům z dětských domovů seznámit se se světem s pomocí dospělého muže.

Vypracovaná diplomovaná práce a poznatky z ní mohou přinést informační materiál o využití dobrovolnictví v městě Benešov a jeho okolí a rozšířit povědomí odborné i laické veřejnosti o projektu Patron.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolník, projekt Patron, sociální rehabilitace, sociální služby

Abstract

Diploma work looks into the topic of volunteering within social rehabilitation. The term volunteering does not have single definition in literature. Individual authors do not agree for example if a person who does the volunteering work for his or her next of kin shall be considered a volunteer or not. The authors have common view of volunteering definition with regards of volunteering being done from a person's free will and free of charge.

The aim of social rehabilitation is as high an inclusion of a person with disability in the society as possible. None of the recent professional literature looks into the topic of social rehabilitation only, authors always define it in connection with coordinated rehabilitation.

The goal of diploma work is to describe current state of volunteering within social rehabilitation in the facilities providing social services in the town of Benešov and the surrounding area. Partial aim of diploma work is to find out the positive effects of the project Patron which was included in the work as an example of application of volunteering within social.

With regards of the above mentioned goals, two research questions were set. 1. How is volunteering within social rehabilitation being used in organisations providing social services? 2. What are the positive effects of project Patron?

Quantitative strategy, questioning method, the technique of managed and semi managed interview were used for research.

Set research questions were answered by means of three research sets, where the technique of semi managed interview was used and one research subject, where the technique of managed interview was used.

To ascertain the **first research question** a research set comprising of 10 social workers employed in facilities providing social services in the town of Benešov or the surrounding area was determined. Given criteria for taking part in the research was the length of employment of social workers being more than on year in their profession.

The range of questions for the first research set was prepared for the case when the facility was using the help of volunteers and not.

After gaining the necessary data, interviews were rewritten and evaluated with the help of open coding process when all the data was clearly organized into each category. Results arising from data gained in the first research set show that all facilities, where the informants work, providing social services apply social rehabilitation.

The research further shows that 7 out of 10 facilities for social services use volunteers who participate on social rehabilitation of their clients and they are in the direct contact with clients. Volunteers, according to gained results, work with clients individually and in groups. 5 of the facilities using the help of volunteers are considering the expansion of volunteering and thinking about other areas where they could include the work of volunteers. One of the facilities which does not use volunteers is preparing for including volunteers in their work.

Second research question of diploma work was researched by the means of third research sets and one research subject. The second set comprised of 5 boys who live in children's home near the town of Benešov and who are the clients of project Patron. The third research sets comprised of 5 men who volunteer for the project Patron. To complete information about project Patron and interview with a research subject representing the manager of project Patron was made.

To gain necessary data the interviews were rewritten and then evaluated. Data gained from the second and third research sets were evaluated with the help of open coding process when all the data was clearly organized into each category. Information gained from research subject was based on the research technique interpreted with the help of interview transcription.

Data obtained from research sets show that clients and volunteers of project Patron get to know each other during common weekends, where they become acquainted as a result of mutual fondness or they are paired up by the organizers according to given information. Volunteers meet the clients approximately once or twice a month to take part in their favourite activities and to talk.

The research further shows volunteers and clients have good relationships based on trust.

Based on answers from all informants we can without doubt claim that project Patron has very big positive effect. Clients of the project state they are glad they gained a new adult friend because in the children's home they lack male role models. Volunteers see the positive effect of project Patron in the possibility to help boys from children's home to get to know the world with the help of adult male.

Diploma work and information gained by it can supply information material about using volunteer work in the town of Benešov and the surrounding area and broaden the knowledge of professional and non professional public about the project Patron.

Key words: volunteering, volunteer, project Patron, social rehabilitation, social services

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19.8.2016

.....

Kateřina Fučíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Bohdaně Břízové, Ph.D za její užitečné rady, trpělivost a čas, který mi po dobu psaní mé diplomové práce věnovala.

Obsah

ÚVOD.....	12
1. SOUČASNÝ STAV.....	13
1.1 KOORDINOVANÁ REHABILITACE	13
1.1.1 Vymezení pojmu koordinované rehabilitace.....	13
1.1.2 Multidisciplinární tým.....	14
1.1.3 Dělení koordinované rehabilitace	15
1.1.4 Prostředky koordinované rehabilitace.....	16
1.2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY	23
1.2.1 Systém sociálních služeb v České republice	23
1.3 DOBROVOLNICTVÍ.....	26
1.3.1 Vývoj dobrovolnictví v ČR	26
1.3.2 Vymezení pojmu dobrovolnictví.....	28
1.3.3 Oblasti dobrovolnictví	29
1.3.4 Formy dobrovolnictví	32
1.3.5 Osobnost dobrovolníka	33
1.3.6 Dobrovolnictví v zahraničí	34
1.4 PROJEKT PATRON.....	37
1.4.1 Charakteristika podílejících se organizací	37
1.4.2 Charakteristika projektu Patron.....	39
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	41
2.1 CÍL PRÁCE	41
2.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
3 METODIKA.....	42
3.1 POUŽITÁ METODIKA	42
3.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
3.3 REALIZACE VÝZKUMU.....	44
3.4 ZPŮSOB VYHODNOCOVÁNÍ DAT.....	44
3.5 ETIKA VÝZKUMU	45
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	46
4. 1 SHRUTÍ ROZHOVORŮ SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNICEMI	46
4.1.1 Obecné informace	46
4.1.2 Využití složek koordinované rehabilitace	47
4.1.3 Využívané prostředky sociální rehabilitace	49
4.1.4 Přínos sociální rehabilitace.....	52
4.1.5 Využití dobrovolnictví v sociální rehabilitaci.....	54
4.1.6 Kontakt klientů s dobrovolníky v rámci sociální rehabilitace	56
4.1.7 Zpětné vazby od dobrovolníků a klientů	58
4.1.8 Rozvoj dobrovolnictví do budoucna	60
4.2 SHRUTÍ ROZHOVORŮ S KLIENTY PROJEKTU PATRON	62

4.2.1	<i>Obecné informace o klientech.....</i>	62
4.2.2	<i>Počátky účasti klientů v projektu Patron.....</i>	63
4.2.3	<i>Průběh setkání z pohledu klienta.....</i>	65
4.2.4	<i>Pohled klientů na vztah s jejich patrony.....</i>	66
4.2.5	<i>Doporučení projektu Patron jeho klienty.....</i>	68
4.3	SHRNUTÍ ROZHOVORŮ S DOBROVOLNÍKY PROJEKTU PATRON	69
4.3.1	<i>Obecné informace.....</i>	69
4.3.2	<i>Počátky účasti dobrovolníků v projektu Patron</i>	70
4.3.3	<i>Průběh setkání z pohledu klienta.....</i>	72
4.3.4	<i>Pohled patronů na vztah s jejich klienty.....</i>	73
4.3.5	<i>Význam projektu z pohledu patronů</i>	75
4.4	ROZHOVOR S VEDOUCÍM PROJEKTU PATRON	77
5	DISKUZE	78
6	ZÁVĚR	86
7	ZDROJE	88

Úvod

Jako téma diplomové práci jsem si zvolila Dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace.

Sama jsem se od prvního ročníku na střední škole věnovala dobrovolnické činnosti. Každý týden jsem navštěvovala dětské domovy a nárazově jsem vedla akce, které se týkaly osvěty dětí na prvním stupni v protidrogové tematice. Po ukončení střední školy jsem se dále věnovala dobrovolnické činnosti v rámci vysoké školy. V současné době se již žádné dobrovolnické činnosti nevěnuji a v mém okolí žádného dobrovolníka nemám. Žiji celkem rychlým životem, kde si najdu zlomek času sama na sebe a stejný způsob života vnímám u svých blízkých.

Vzhledem k mojí minulosti dobrovolníka mě zajímalo, kolik lidí se v současné době věnuje dobrovolnictví v místě, kde žiji, popřípadě jakým způsobem dobrovolnickou činnost vykonávají. S tématem práce jsem také viděla spojitost s projektem Patron, jehož myšlenka je založena na dobrovolnické činnosti dospělých mužů, kteří se věnují svůj čas dospívajícím chlapcům z dětských domovů. Projekt jsem chtěla blíže poznat a rozhodla jsem se ho uvést v diplomové práci jako příklad dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v praxi.

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat situaci dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v městě Benešov a jeho okolí. Dílčím cílem bylo představení projektu Patron a popis pozitiv, které z projektu pramení. Výsledky výzkumné části diplomové práce rozšiřují informovanost o úrovni dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v městě Benešov a jeho okolí. Dále představují projekt Patron a pozitiva s ním spojená.

1. Současný stav

1.1 Koordinovaná rehabilitace

První kapitola diplomové práce popisuje koncept koordinované rehabilitace. Zabývá se vymezením pojmu koordinované rehabilitace, popisuje pojem multidisciplinární tým, následně se snaží charakterizovat její jednotlivé složky a shrnout typy prostředků, které jsou v rámci složek koordinované rehabilitace využívány.

1.1.1 Vymezení pojmu koordinované rehabilitace

Čeledová a Čevela (2011) uvádí, že pro pojem koordinovaná rehabilitace někteří autoři využívají pojem ucelená rehabilitace, komprehenzivní rehabilitace či komplexní rehabilitace.

Votava (2005) vysvětluje pojem ucelená rehabilitace jako překlad anglického termínu „*comprehensive rehabilitation*“, kdy se termín *comprehensive* překládá do češtiny správně jako úplný či ucelený. Dle autora není dobře jej zaměňovat za termín komplexní. Votava (2005) dále uvádí, že o ucelené rehabilitaci mluvíme v případě, kdy nemoc či postižení nelze vyřešit pouze medicínskými prostředky a stav je dlouhodobý či trvalý.

Další z uvedených termínů, který se využíval pro koordinovanou rehabilitaci, je termín komprehenzivní, který začal používat J. Jesenský (Jankovský, 2005).

Čeledová a Čevela (2011) uvádí, že za nejvíce výstižný termín je však dnes považovaný pojem koordinovaná rehabilitace, který nejlépe vystihuje koordinaci všech rehabilitačních procesů.

Podle definice OSN je koordinovaná rehabilitace: „*Proces, při kterém má koordinované a kombinované uplatnění lékařských, sociálních, výchovných a pracovních opatření umožnit občanům se zdravotními obtížemi pozvednout se na co nejvyšší možnou funkční rovinu a plně se zařadit do společnosti.*“ (Babiaková in Marková a kol. , 2006, s. 136).

Světová zdravotnická organizace z roku 1969 definuje rehabilitaci, jako: „*Včasné, plynulé a koordinované úsilí o co nejrychlejší a co nejširší zapojení občanů se zdravotním postižením do všech aktivit života společnosti s využitím léčebných, sociálních, pedagogických pracovních prostředků.*“ Z této definice vyplývá, že označení rehabilitace by mělo být vnímáno za rehabilitaci koordinovanou (Votava, 2005, s. 14 - 15).

Jankovský (2006) popisuje, že roku 1981 byla definice rozšířena: „*Rehabilitace obsahuje všechny prostředky směřující ke zmenšení tlaku, který působí disabilita a následný handicap a usiluje o společenské začlenění postiženého.*“ V roce 2006 byla vydána definice: „*Rehabilitace je soubor opatření, směřujících k co nejrychlejší resocializaci jedince s postižením nemocí, úrazem, vrozenou vadou. Resocializací je návrat do aktivního společenského života, do zaměstnání.*“ (Jankovský, 2006).

Výše uvedené definice popisují, že ke správnému uchopení pojmu koordinované rehabilitace je třeba využít veškerých prostředků, které mají vést k co možná nejvyšší socializaci jedince do společnosti. Jankovský (2006) za stěžejní bod tohoto procesu označuje holistický přístup k člověku, kdy osobnost jedince chápeme jako bio – psycho – sociální – spirituální koncept, jehož složky se ovlivňují a navzájem se prolínají.

1.1.2 Multidisciplinární tým

Pochopení celistvosti jedince je velice důležité pro tvorbu a následnou práci multidisciplinárního týmu, který v rámci konceptu koordinované rehabilitace pečuje o jedince se zdravotním postižením (Jankovský, 2006).

Votava (2005) označuje za multidisciplinární tým skupinu odborníků, kteří spolupracují na jednotném rehabilitačním cíli. Do tohoto týmu autor řadí: lékaře, fyzioterapeuty, ergoterapeuty, psychology, sociální pracovníky, logopedy a speciální pedagogy a dále tvrdí, že do rehabilitačního procesu dále zasahují další odborníci dle potřeb daného klienta např. muzikoterapeuti, zooterapeuti nebo arteterapeuti atd.

Mahrová (2008) popisuje, že základní podstata pro úspěšné fungování multidisciplinárního týmu je ochota spolupracovat a důvěřovat ostatním odborníkům a přijmout jejich názor na postup péče o klienta. Autorka dále upozorňuje na důležitost

pravidelného vyhodnocování kvality péče o klienta řídicími orgány zařízení, které by měly celý tým odborníků podporovat a řešit s ním postupy jeho práce.

Jankovský (in Pfeiffer, 2014) vysvětluje spolupráci multidisciplinárního týmu na konceptu kruhové podpory, kdy kruh symbolizuje kulatý stůl. Autor vysvětluje, že symbol kruhu nám názorně ukazuje rovnoprávnost všech zúčastněných, kdy předpokládáme stejnou míru intervence do případu a vzájemnou spolupráci. Všechny rozhodnutí multidisciplinárního týmu by měly být v souladu s potřebami klienta. V rámci kruhové podpory je možné, že potřeby klienta zastupuje zdravotně sociální pracovník, který má klientovi či jeho rodičům pomáhat s vysvětlením dění v rámci odborné péče a ulehčit podstatná rozhodnutí (Jankovský in Pfeiffer, 2014).

1.1.3 Dělení koordinované rehabilitace

Rehabilitaci lze rozdělit dle časového hlediska na formu dlouhodobou a krátkodobou. Dlouhodobá forma rehabilitace se zabývá jedinci, kteří se se zdravotním postižením narodili, či s ním žijí od útlého věku (Jankovský, 2006). Autor upozorňuje, že v některých zemích, např. skandinávských se nevyužívá pro tyto jedince termín rehabilitace, ale habilitace, který vznikl z latinského slova „habilis“, což znamená schopnost. Naopak krátkodobá forma rehabilitace si klade za cíl navrátit jedince se zdravotním postižením na předešlou životní úroveň a upevnit jeho celkovou kondici (Jankovský, 2006).

V roce 1995 Jesenský rozděluje rehabilitaci na základní čtyři složky – rehabilitaci léčebnou, pracovní, sociální a pedagogickou. Dělení vytvořil dle institucí a prostředků, které jsou v rámci sociální rehabilitace využívány (Jesenský, 1995).

Rozšířenější dělení uvádí Novosad (2006), který rehabilitaci dělí na zdravotní, psychologickou, sociální, pedagogickou, rodinnou, pracovní a volnočasovou. Kolář (2009) uvádí ještě rozsáhlejší dělení než Novosad a koordinovanou rehabilitaci dělí na: zdravotnickou, vzdělávací, pracovní, sociální, technickou, kulturní, legislativní, ekonomickou, organizační a politickou problematiku.

Jankovský (in Pfeiffer, 2014) však uvádí, že výše uvedené dělení již neodpovídá současnému chápání rehabilitace, dle názoru autora bychom měli uvádět pouze jednotlivé prostředky, kterými je rehabilitace naplňována.

1.1.4 Prostředky koordinované rehabilitace

Léčebné prostředky rehabilitace

Dle Jesenského (1995) jsou léčebné prostředky rehabilitace zaměřeny především na úplné odstranění postižení či funkčních poruch a dále také na potlačení následků zdravotního postižení. Prostředky léčebné rehabilitace jsou zajišťovány především ve zdravotnických a rehabilitačních zařízeních, a to celým týmem odborníků, kteří mají různou zdravotnickou odbornost (Votava, 2005).

Léčebné prostředky rehabilitace lze dělit dle Votavy (2005) na vertikální a horizontální. Toto dělení vychází z představy grafu, kde je zdraví znázorněno jako vodorovná čára, jejíž pokles způsobí nemoc nebo úraz. Dle autora při rehabilitaci vertikální zaznamenáváme postup, při němž se křivka zdraví dostává na vodorovnou úroveň a dojde k předešlému stavu; horizontální rehabilitace je využívána při stálém postižení, kdy lze poruchu upravit jen v malé míře. Cílem prostředků léčebné horizontální rehabilitace je dosažení kompenzace postižení pomocí nácviku činností a obměna životních podmínek pro osoby se zdravotním postižením (Votava, 2005).

Léčebná rehabilitace je úzce spojena s vlastním léčením. Dle Jankovského (2005) je velice těžké najít rozhraní mezi ní a medicínským léčením. V rámci léčebné rehabilitace můžeme však využít řadu aktivit, které mají interdisciplinární charakter - jedná se například o psychoterapii, arteterapii, muzikoterapii a jiné (Jankovský, 2005).

Rozdělení léčebných metod rehabilitace

Existuje mnoho metod pro výkon léčebné rehabilitace. Níže charakterizují základní, které uvádí Jankovský (2006). Jedná se o:

Fyziatrie – fyzikální terapie

Jedná se o lékařský obor, který se zabývá fyzikálními podněty - hlavním cílem fyziatrie je působení na dostředivé nervy klienta, tím aktivovat samo léčitelné mechanismy v organismu a odstranit tak vzniklou funkční poruchu ještě před tím, než dojde k narušení stavby tkáně (Dungl, 2014). Nejčastěji je v rámci fyzikální terapie používána pohybová, mechanická, chemická, tepelná, elektrická, světelná energie a jejich kombinace (Kolář, 2009).

Fyzioterapie

Fyzioterapie je věda, jejímž předmětem je pohybové ústrojí člověka. Hlavní metodou fyzioterapie je léčebná výchova, která je mimo jiných často využívána u dětí s DMO (Jankovský, 2006). V rámci fyzioterapeutického procesu se fyzioterapeut zabývá analýzou a diagnostikou pohybového systému, jak ho léčit a tím zamezit dalším orgánovým poruchám (Kolář, 2009). Jankovský (2006) dále uvádí metody, které je důležité v rámci fyzioterapie zmínit - jedná se o Vojtovu metodu reflexní lokomoce, metodiku manželů Bobathových, Kabatovu techniku nebo synergetickou reflexní terapii.

Ergoterapie

„Cílem ergoterapie je zachovat nebo navrátit schopnosti, které jsou pro člověka důležité. K navrácení těchto schopností užívá ergoterapie smysluplné činnosti a zaměstnávání člověka (Česká asociace terapeutů, 2008). Ergoterapeut v rámci terapie individuálně vybírá smysluplnou činnost pro pacienta nebo klienta tak, aby dokázal provádět běžné denní, pracovní, zájmové a volnočasové aktivity, které jsou pro něj důležité.“ (Svěcená, Švestková in Pfeiffer, 2014, s. 121)

Votava (2005) uvádí, že ergoterapie využívá diagnostické, preventivní a terapeutické prostředky pro dosažení vytyčených cílů. Autor dále ergoterapii dělí na ergoterapii, která je cílená na nácvik každodenních činností, ergoterapii zaměřenou na konkrétní zasaženou oblast, kondiční ergoterapii, které se zabývá motivací klienta a ergoterapii zabývající se nácvikem práce, který rekvalifikuje klienta na budoucí povolání (Votava, 2005).

Animoterapie (Zooterapie)

V rámci animoterapie působí terapeut na klienta pomocí zvířat - jedná se především o hipoterapii (terapie, kdy při práci s klienty napomáhá kůň), canisterapii (terapie, která využívá pomoc psa) či felinoterapii (terapie pomocí koček) (Jankovský, 2006).

Nerandžič (2012) považuje animoterapii za rovnocennou metodu se všemi ostatními prostředky léčebné rehabilitace. Autor také shrnuje klady a zápory animoterapie - **za největší nevýhodu animoterapie považuje finanční náročnost při výběru a výcviku zvířete.** Naproti tomu uvádí i pozitiva, která vidí především v komplexním působení zvířete na klienta bez rizika snížení kvality práce na základě možnosti vzniku předsudků, které u lidských jedinců hrozí (Nerandžič, 2012).

Expresivní terapie

Dle Vymětala (2007) je hlavním nástrojem expresivní terapie umění, prostřednictvím něhož dochází k uvolnění a ventilování pocitů jedince. Lidé své pocity skrz tuto terapii vyjadřují pomocí verbálních i nonverbálních projevů (Vymětal, 2007).

Prostředky, prostřednictvím nichž je expresivní terapie vykonávána, jsou dramatického, hudebního, literárního, pohybového a výtvarného charakteru (Kantor, Lipský, 2009). Mezi často využívané expresivní terapie patří muzikoterapie, dramaterapie či arteterapie (Jankovský, 2006).

Pedagogické prostředky rehabilitace

Dle Bruthansové a Jeřábkové (2012) je pedagogická rehabilitace celoživotní proces, při kterém klademe největší důraz na rozvoj jedince se zdravotním postižením a jeho co možná největší integraci do společnosti.

Votava (2005) za hlavní cíl pedagogické rehabilitace považuje dosažení co možná nejvyššího stupně vzdělání a odpovídající kvalifikace jedince se zdravotním postižením, kterého dosáhne prostřednictvím výchovy a vzdělávání.

Prostředky pedagogické rehabilitace jsou naplňovány především s pomocí výukových programů a to především u osob se zrakovým, sluchovým či mentálním postižením. Jedná se o programy, jejichž prostřednictvím se snažíme propojit výuku v normálních školách s výukou jedince se speciálními vzdělávacími potřebami (Jankovský in Pfeiffer, 2014).

V současné době se vedou diskuze v otázce inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do klasických základních škol. V roce 2015 vznikl Akční plán inkluzivního vzdělávání pro období 2016-2020, který má za cíl nastavení možnosti rovných šancí vzdělávání pro všechny a začlenění osob se zdravotním postižením do hlavního vzdělávacího proudu (Akční plán inkluzivního vzdělávání, 2015).

Důležitým faktorem, který vede k úspěšné inkluzi, je dle Votavy (2005) co možná nejrychlejší zahájení řešení vzniklého či zjištěného problému – u dětí se zdravotním postižením mluvíme o tzv. rané péči.

Ranou péčí je třeba zahájit co nejdříve po zjištění její potřeby nejen pro co nejlepší vývoj dítěte, ale také jakou podporu pro rodinu. V České Republice je nejvyužívanější program PORTAGE, který se zaměřuje především na nácvik řeči, sebeobsluhy, motoriky, rozumových a sociálních dovedností (Černá, 2015).

Raná péče je zaštiťována především speciálně pedagogickými centry v resortu školství, nestátními organizacemi, občanskými sdruženími a středisky rané péče, které jsou zajišťovány v rámci resortu práce a sociálních věcí (Votava, 2005).

Pracovní prostředky rehabilitace

Cílem pracovní rehabilitace je obnovit pracovní schopnosti člověka a to na takové úrovni, kdy bude možné, aby se věnoval svému původnímu zaměstnání nebo za pomoci rekvalifikace našel jiné pracovní uplatnění (Bruthansová, Jeřábková, 2012).

Pracovní rehabilitace je definována také v zákonu o zaměstnanosti č.435/2004 Sb., § 69, odstavec 2 jako „*souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením, kterou na základě jejich žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce a hradí náklady s ní spojené.*“

Dle Šestáka (in Pfeiffer 2014) se pracovní prostředky rehabilitace netýkají pouze lidí, kteří přišli o své pracovní schopnosti v důsledku poranění či onemocnění, ale také jedinců, kteří se se zdravotním postižením narodili nebo s ním žijí od raného dětství.

Pracovní prostředky rehabilitace zahrnují (Šesták in Pfeiffer, 2014):

- Pracovní kvalifikaci a rekvalifikaci jedince se zdravotním postižením, kterou získává prostřednictvím zesilování, rozvojem vědomostí, dovedností a návyků ve zvoleném odvětví.
- Poradenství při volbě povolání.
- Upravení faktoru prostředí pro vytvoření pracovních podmínek pro osoby se zdravotním postižením.

- Dlouhodobou či krátkodobou stálou podporu jedince se zdravotním postižením při jeho zařazování na trh práce.

Jankovský (2005) považuje pracovní integraci jedince za velmi důležitou, neboť práci řadíme mezi primární potřeby člověka. Pokud není potřeba práce dostatečně uspokojená, jak tvrdí autor, dochází k frustraci a po té k prohloubení do stresového stavu. Smyslem pracovních prostředků rehabilitace je těmto stavům předejít (Jankovský, 2005).

Dle zákona č.435/2004 Sb. § 72 příprava na výkon daného zaměstnání trvá nejdéle po dobu 24 měsíců a to na místě, kde bude v budoucnu jedinec se zdravotním postižením zaměstnaný, na chráněných pracovních místech, ve vzdělávacích zařízeních státu, obcí církví či dalších institucí. Celá příprava na zařazení do pracovního procesu může být prováděna s podporou asistenta.

V České republice je využíváno mnoho nástrojů a prostředků pracovní rehabilitace. Dle Šestáka in Pfeiffer (2014) se jedná především o sociální služby, kde je pracovní rehabilitace realizována v rámci jednotlivých zařízení sociálních služeb, jako jsou například denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, sociální rehabilitace, denní centra či sociálně terapeutické dílny. Dále jsou dle autora využívány takzvané nástroje na pomezí, kam spadají tranzitní programy, podporované zaměstnání a nástroje politiky zaměstnanosti, kam řadíme pracovní rehabilitaci, chráněné pracovní místo a zaměstnavatele, který zaměstnává více než 50% osob se zdravotním postižením. Mezi další pracovní prostředky rehabilitace lze také řadit formy zaměstnávání osob se zdravotním postižením a to např. sociální podnikání či sociální firmu (Šesták in Pfeiffer, 2014).

Prostředky sociální rehabilitace

Dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění je sociální rehabilitace: *„Soubor specifických činností směřující k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob a rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilování návyků a nácvikem výkonů běžných pro samostatný život,*

nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí.“

Prostředky sociální rehabilitace se zaměřují na reedukaci jedince se zdravotním postižením, snaží se o stanovení podmínek pro jeho samostatný život, o to, aby jedinec přijal své zdravotní postižení a současně s ním i jeho rodina (Bruthansová, Jeřábková 2002).

Francová in Pfeiffer (2014) popisuje sociální rehabilitaci jako podporu člověka v jednání v klasických životních situacích jako je například: zajištění ekonomických a hospodářských prostředků pro život, výpomoc asistenční služby při chodu domácnosti a při výchově dětí, změny v úpravách bytu či nácvik orientace a pohybu v přirozeném prostředí.

Dle Jankovského (2006) se prostřednictvím prostředků sociální rehabilitace snažíme o to, aby jedinec se zdravotním postižením nebyl závislým na své okolí, přijal své postižení, a co možná v nejvyšší míře se dokázal integrovat do společnosti. Metody sociálních prostředků rehabilitace jsou dle autora: reedukace, kompenzace a akceptace.

Sociální prostředky rehabilitace zahrnuje základní činnosti, které jsou dle Francové in Pfeiffer (2014) poskytovány formou terénních a ambulantních sociálních služeb. V rámci sociálních prostředků rehabilitace jedinec se zdravotním postižením nacvičuje činnosti související s péčí o svou vlastní osobu a soběstačností, jako jsou: obsluha běžných domácích spotřebičů a zařízení, úprava domácnosti, drobné opravy v ní, vaření, nakupování, péče o rodinu, orientace ve známých interiérech i exteriérech či porozumění úředním úkonům a jiným náležitostem, kterou vedou k sociálnímu začleňování jedince (Francová in Pfeiffer, 2014).

Při snaze začlenit jedince se zdravotním postižením do společnosti, nesmíme zapomenout na vzdělávání a výchovu většinové části populace bez zdravotního postižení, neboť bez toho, aniž by tato část veřejnosti pochopila potřeby osob se zdravotním postižením, nelze proces integrace jedince se zdravotním postižením nikdy dovést do úspěšného konce (Votava, 2005).

1.2. Sociální služby

Druhá kapitola práce se zabývá stručným popisem systému sociálních služeb v České republice. Tuto kapitolu jsem do práce zařadila proto, že sociální služby úzce souvisí s realizací sociální rehabilitace a v zařízení pro výkon sociálních služeb byla realizována část výzkumu.

1.2.1 Systém sociálních služeb v České republice

Šimák, Loukota in Kahoun, (2013, str. 366) uvádí, že „sociální služby jsou vedle dávek druhou základní formou sociální pomoci. Prostřednictvím sociálních služeb je zajišťována pomoc při péči o vlastní osobu, pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při vlastní hygieně, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, zajištění stravování, ubytování, pomoc při ošetřování, pomoc s domácností, výchovou, poskytování informací a také pomoc při prosazování práv jedince a jeho zájmů.“

Sociální služby dle Matouška (2007) podporují jejich klienty žít běžným životem a snaží se o podporu zachování co nejvyšší kvality života. Nejčastějšími uživateli sociálních služeb jsou v ČR senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a další osoby, které jsou ohroženy sociálním vyloučením (Matoušek, 2007).

Duková a kol. (2013) řadí mezi hlavní poskytovatele sociálních služeb:

- *Obce a kraje*, které vytváří vhodné podmínky pro rozvoj sociálních služeb na základě zjištěných potřeb obyvatel.
- *Nestátní neziskové organizace*, které rozšiřují síť sociálních služeb.
- *Fyzické osoby*, které nabízí širokou nabídku sociálních služeb a jsou nezbytnou součástí poskytovatelů sociálních služeb.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v platném znění popisuje sociální službu jako činnost, jež poskytuje pomoc lidem v nepříznivé sociální situaci. Základem míry pomoci klientovi je zachovat lidskou důstojnost, motivovat jej k činnosti, která

zvýší kvalitu jeho života a poskytnout mu pomoc při řešení složitých životních situací, s nimiž si neumí poradit svépomocí.

Zákon č.108/2006 o sociálních službách rozlišuje základní dělení sociálních služeb na: sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Dle Šimáka a Loukoty in Kahoun (2013) *sociální poradenství* dělíme na základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Základní sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci informace potřebné k jejímu řešení, podává údaje o možnostech jednotlivých služeb či druhu dávek, které má možnost klient při řešení svého problému využít (Šimák a Loukota in Kahoun, 2013).

Odborné sociální poradenství se zaměřuje na potřeby konkrétních okruhů klientů, jedná se například o: Občanské poradny, Poradny pro seniory, Manželské poradny, Poradny pro osoby se zdravotním postižením, Poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí

Dle Michalíka a Valenty (2012) se prostřednictvím služeb sociální péče snažíme řešit již vniklé sociální události a snažíme, aby nedocházelo k prohloubení problému, který by mohl vést až k sociálnímu vyloučení. Jedná se o služby z pravidla placené, dle zákona č. 108/2006 Sb. v platném znění sem konkrétně například patří: Denní a týdenní stacionáře, Domovy pro osoby se zdravotním postižením, Domovy se zvláštním režimem, Chráněné bydlení, Odlehčovací služby, Osobní asistence, Pečovatelská služba, Podpora samostatného bydlení, Průvodcovské a předčitatelské služby, Tísňová péče.

Služby sociální prevence si kladou za cíl pomáhat klientům, kteří jsou ohroženi sociální exkluzí z důvodu krizové životní situace, jejich nebezpečným stylem života a nevhodným chováním, které vede ke konfliktu se společností. Snaží se o to, aby klientovo chování mělo co nejmenší vliv na jeho život a neohrožovalo společnost (Šimák, Loukota in Kahoun, 2013).

Dle zákona č. 108/2006 sb. v platném znění mezi služby sociální prevence například patří: raná péče, sociální rehabilitace, terapeutické komunity, noclehárny, kontaktní centra, domy na půl cesty, azylové domy, krizová centra, telefonická krizová pomoc, služby následné péče.

Formy poskytování sociálních služeb (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, § 33):

- *Pobytové sociální služby*, které poskytují v zařízeních sociálních služeb ubytování.
- *Ambulantní sociální služby*, do nichž klienti docházejí nebo jsou dováženy, služby neposkytují ubytování.
- *Terénní sociální služby*, které jsou poskytovány klientům v jejich důvěrně známém prostředí.

Celá koncepce sociálních služeb v České republice je tvořena „*Oddělením koncepce sociálních služeb*“, které je zřizováno MPSV. Podílí se na utváření koncepce systému koordinované rehabilitace a na koordinaci poskytování sociálních a zdravotnických služeb. Poskytuje metodickou podporu krajským úřadům, kde jsou prováděny registrace sociálních služeb a společně s nimi tvoří kontrolní orgán standardů kvality sociálních služeb u jednotlivých poskytovatelů (MPSV, 2016).

1.3 Dobrovolnictví

V první části kapitoly dobrovolnictví se věnuji jeho vývoji na území českého státu od dob starověku až po současnost, dále pro lepší vysvětlení pojmu uvádím definice jednotlivých autorů, které se problematice dobrovolnictví věnují.

V dalších podkapitolách jsou popsány formy dobrovolnictví, oblasti, do kterých dobrovolnická činnost zasahuje a popis osobnosti dobrovolníka, které nám pro práci pomáhají vytvořit celistvější pohled na celou problematiku. Poslední podkapitola shrnuje téma dobrovolnictví ve vybraných evropských státech a ve Spojených státech americký pro srovnání se situací v České Republice.

1.3.1 Vývoj dobrovolnictví v ČR

Základ pro fungování lidské společnosti a všech náboženských směrů vytváří myšlenka solidarity a vzájemné pomoci (Krátká, Pernicová 2011).

Dle Matouška (2012) počátky dobrovolnictví spadají již do období starověku, kdy vznikalo současně s novými civilizacemi. Pomoc druhým lidem patřila v tomto období k mravním ctnostem člověka a vycházela z víry a patřila k povinnostem každého věřícího člověka.

Krátká s Pernicovou (2011) upozorňují, že náboženství mělo velký vliv i na další vývoj dobročinné činnosti. V raném středověku, byla dobročinnost organizována církví a náboženskými bratrstvy prostřednictvím charitativní péče. V období husitských válek však došlo k oslabení postavení církve v oblasti dobročinnosti a její úlohu organizátora dobrovolnické činnosti přebraly městské stavy. Dle autorek došlo k přechodnému získání monopolu církve v oblasti dobrovolnictví v roce 1620, ten však netrval dlouho a postupně veškerou organizaci převzal znovu stát.

K obnovení církevního monopolu v uskutečňování dobročinné činnosti došlo znovu po roce 1620. Netrvalo však příliš dlouho. Již za vlády Josefa II. se znovu organizace dobrovolnické činnosti přesunula do rukou státu, neboť došlo ke zrušení velké části církevních organizací a odpovědnost za výkon dobročinné činnosti přebrala městská charita (Krátká, Pernicová 2011).

Tošner se Sozanskou (2006) dále popisují úroveň dobrovolnictví na území českých zemí v 19. století, kdy rozkvétala spolková činnost, se kterou dobročinnost úzce souvisela. Vznikalo množství vlasteneckých spolků, které podporovaly umění, kulturu, vědu a vzdělání. Současně s nimi vznikaly německé a židovské organizace, které byly zakládány za účelem spolupráce a pomoci potřebným. Rozvoj dobročinnosti pokračoval i po vzniku Československa, kdy se dobročinností zabývalo široké spektrum sektorů od soukromého, přes náboženský až po národnostní (Tošner, Sozanská, 2006).

Na začátku 20. století se dle Friče a Pospíšilové (2010) dostalo dobrovolnictví na území Československa na úroveň vzorců dobrovolnictví, které dominovaly v západní Evropě a USA. Po druhé světové válce se ale poměry v bývalém Československu změnilly, nástup komunismu zanechal na vývoji dobrovolnictví hluboké a negativní stopy (Frič, Pospíšilová, 2010).

Činnost všech nestátních, nezávislých organizací začala být řízena státem a musela se podřídít politické ideologii komunistické strany, všechny organizace byly sdruženy v tzv. Národní frontě. Organizace, které byly vedené pod záštitou charity či církve byly zrušeny a majetek, který patřil nadacím a spolkům propadl ve prospěch státu (Krátká, Pernicová, 2011).

Frič (2010) uvádí konkrétní příklady organizací, které byly na nátlak komunistické strany zrušeny, jedná se například o organizace Ortel, YMCA, YWCA nebo Junák. Dle autora se jednalo o organizace, které stavěly své hodnoty na demokracii, svobodě, osobní zodpovědnosti, lásce a respektu k národu. Komunisté tyto zrušené organizace nahrazovali jinými vlastními například o: Československý svaz mládeže, Československý svaz tělesné výchovy nebo Pionýr. Dobrovolnická činnost před rokem 1989 nebyla zcela potlačena, ale byla silně organizovaná a slovo dobrovolnost při jejím konání ztrácelo svůj smysl (Frič, 2010).

Po roce 1989 došlo k transformaci hodnot, a jak píše Krátká a Pernicová (2011), české společnosti byla vštípena myšlenka občanské společnosti, která bude fungovat na základě spolupráce a vzájemné solidarity občanů. Došlo k velkému rozmachu neziskového sektoru a znovu k obnovení některých organizací, které byly za předešlého režimu zakázány. Ve velmi krátkém časovém intervalu vznikla celostátní síť organizací,

které byly z velké části založeny na dobrovolnosti jejich členů a dobrovolníků z řad široké veřejnosti (Krátká, Pernicová, 2011). Tyto změny byly podpořeny novým ustanovením legislativy. V roce 1990 Federálním shromážděním přijat zákon o sdružování občanů a další právní normy, které zahrnovaly závazná pravidla pro fungování neziskových organizací (Švestková, 2005).

V roce 1998 došlo k záštitě dobrovolnictví v České republice organizací Národní dobrovolnické centrum Hestia, jehož hlavním cílem byly podpora, propagace a rozvoj dobrovolnictví. Po dobu svého působení podpořila Hestia start mnoha dobrovolnických programů, byla u založení dobrovolnický center a pracovníci v centru působící spolupracovali na vzniku Zákona o dobrovolnické službě (Hestia, 2016).

Dobrovolnictví v České republice se rozvíjí. Z výzkumu z roku 2012 vyplývá, že 862 organizací v České republice využívá dobrovolníky, z toho 685 je z řad poskytovatelů sociálních služeb, a v případě 177 se jedná o organizace jiného charakteru (Lusková, 2012).

Dle Ministerstva vnitra (2015) je dobrovolnická činnost realizována především v zařízeních poskytujících sociální služby, a to zejména v oblasti pomoci seniorům, osobám se zdravotním postižením a dětem, které jsou nemocné, osamělé či sociálně znevýhodněné. Za největší přínos dobrovolnictví považujeme možnost individuálního přístupu ke klientům (Ministerstvo vnitra, 2015).

1.3.2 Vymezení pojmu dobrovolnictví

Pilát (2015) uvádí, že mezi odborníky, kteří se věnují společenským vědám, nepanuje jednotný názor pro definici dobrovolnictví. Dle autora je zpravidla za dobrovolnictví považována svobodně vykonávaná činnost, která není prováděna za účelem získání odměny. Někteří autoři považují za dobrovolnictví pouze činnost, která je provozována v rámci neziskové či občanské organizace. Neshody se objevují také v názorech, zda je dobrovolnictví práce nebo aktivita a jestli lze za dobrovolnickou činnost považovat pomoc od příbuzných a členů domácnosti (Pilát, 2015).

Toto dilema řeší Tošner a Sozanská (2006), kteří pro dobrovolnictví, které probíhá v rámci rodiny nebo mezi sousedy, používají termíny sousedská či občanská

výpomoc. Dobrovolnickou činnost, která je zprostředkována v rámci neziskových či jiných organizací označují jako veřejně prospěšné dobrovolnictví (Tošner a Sozanská, 2006).

Další autoři i organizace, které se zabývají dobrovolnictvím, toto popisují odlišnými způsoby. Hestia (2016) popisuje dobrovolnictví jako veřejně prospěšnou činnost, která je založena na ochotě věnovat část svého času a sil ve prospěch druhého člověka nebo organizace, aniž by jedinec byl vázán k příjemci pomoci přátelským či jiným vztahem. Matoušek (2003) upozorňuje na to, že dobrovolnictví je činnost, která není peněžně hodnocena a nesouvisí s ní žádný kariérní postup.

Všeobecná deklarace o dobrovolnictví uvádí, že: „*Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.*“ (Dobrovolník.cz, 2016)

Na nevyhraněnost termínu dobrovolnictví upozorňují také Frič s Pospíšilovou (2010), kteří uvádí, že v rámci akademické obce nenajdeme žádnou shodu v definici pojmu dobrovolnictví. Zároveň, ale uvádějí, že dle Dekkera a Halmana (2003) lze v různých definicích pojmu dobrovolnictví najít alespoň tři společné prvky a to, že dobrovolnictví není povinné, je nehrazené a je prováděno ve prospěch druhých. Za čtvrtý, ale méně často používaný definiční prvek dobrovolnictví Dekker a Halman (2003) uvádí organizační kontext.

1.3.3 Oblasti dobrovolnictví

Šormová a Klégrová (2006) uvádějí, že dobrovolnictví může být realizováno v rámci jakékoli společenské oblasti. Jedná se především o:

Dobrovolnictví ve zdravotnictví, které se v České republice začalo objevovat od roku 2000. Dobrovolníci působí ve zdravotnických institucích i mimo ně. Stalo se nástrojem, který pomáhá v aktivizaci, motivaci a psychické podpoře pacientů. Pozitiva přináší i dobrovolníkům samotným, při setkání s nemocným jedincem často získávají dobrovolníci jiný pohled na konkrétní problematiku a často u nich dochází ke změnám v jejich žebříčku hodnot (Šimková, 2011).

Nezanedbatelný počet dobrovolníků se pohybuje také v *zařízeních sociálních služeb*. Dobrovolníci jsou často v úzkém kontaktu s klienty, kterým svou přítomností osvěžují často stereotypní život v zařízení a zvyšují tím i kvalitu jejich života. Dobrovolníci v sociálních službách spolupracují se zařízením často dlouhodobě a klientům se věnují individuálně. Během jejich působení v zařízeních jsou koordinováni jednou osobou, na kterou se mohou obrátit při řešení situací, se kterými si nedokáží samotní dobrovolníci poradit (Dobrovolnik.cz, 2014).

Další oblastí je *sportovní a vzdělávací činnost*, kde se dobrovolníci věnují převážně mimoškolním volnočasovým aktivitám v rámci zájmových kroužků, tělovýchovných a turistických oddílů. Činnosti jsou většinou organizovány pod organizacemi s dlouholetou tradicí, jako jsou například: Skauti, Hnutí Brontosaurus, Pionýr nebo YMCA. Dobrovolnickou činnost v této oblasti vykonávají i trenéři sportovních klubů (Krátká, Pernicová, 2010).

Frič s Vávrou (2012) upozorňují na oblast *komunitního dobrovolnictví*, které je využíváno jako nástroj veřejné politiky, která jej využívá k ovlivňování veřejného života a učí členy komunity spolehnout se na sebe navzájem a k samostatnému řešení vlastních problémů. Dobrovolnictví v rámci komunity je každodenní aktivita, na které se podílejí všichni její členové a jejímž prostřednictvím si komunita udržuje stálou životní úroveň nebo se jí snaží společným úsilím zvyšovat (Frič, Vávra, 2012).

Pomoc dobrovolníků se dnes začíná rozvíjet i v rámci *dobrovolnictví v kultuře*. Dle Jindrové (2011) zapojení dobrovolníků v oblasti kultury, zejména na poli větších scén, může pomoci z ekonomické nestability divadelních souborů. Jindrová (2011) dále uvádí překvapující informace o nevyužití dobrovolnictví při pořádání velkých kulturních akcí, jako jsou například mezinárodní festivaly v Karlových Varech či Strakonících, kde by vzhledem k nákladnosti akcí pomoc dobrovolníků byla příhodná. Dále však doplňuje kulturní akce, kde jsou dobrovolníci již využíváni. Jedná se například o akci nadace Člověk v tísni o.p.s. v rámci projektu Jeden svět nestačí nebo pražský pouliční festival divadla Fringe. Gregoriniová (2012) téma rozšiřuje o výhody, které z dobrovolnictví v kultuře pramení pro dobrovolníky. Upozorňuje především na

dobrovolníky, kteří patří do skupiny sociálně slabých, kterým dobrovolnictví v kultuře dává možnost aktivně se podílet na společenském dění (Gregoriniová, 2012).

Dobrovolníky lze také najít v *Humanitárních organizacích a organizacích na ochranu lidských práv*, kde se podílejí na řešení krizových situací, které jsou způsobené například živelnými pohromami. Dobrovolnická práce v humanitárních organizacích je spojena také například s prací s uprchlíky, která je v současné době velice aktuální. Mezi humanitární organizace, ve kterých je práce založena na činnosti dobrovolníků například patří Česká katolická charita, Červený kříž, Organizace pro pomoc uprchlíkům nebo také Sbor dobrovolných hasičů (Tošner, Sozanská, 2006).

Šimková (2011) se zmiňuje o dobrovolnictví v *ekologické oblasti*, kde se dobrovolníci podílejí na zkvalitňování prostředí, v němž žijeme. Působí zde stovky organizací, které společně s desítkami tisíc dobrovolníků pečují o prostředí, kde žijeme. Vytváří opatření pro ochranu živočichů, vykonávají strážní službu v chráněných krajinných oblastech nebo se starají o údržbu naučných stezek. Do této oblasti spadá také pořádání osvětových kampaní, výukových programů a dalších akcí. Mezi známé organizace, které se věnují ekologickému dobrovolnictví, patří například Hnutí Duha nebo Asociace strážců přírody chráněných území (Šimková, 2011).

V současné době se velmi rozvíjí oblast *firemního dobrovolnictví*, kde se jedná o spolupráci firem s veřejně prospěšnými organizacemi, které vyjadřují své potřeby a vytvářejí prostředí pro práci dobrovolníků. Benefity z výkonu firemního dobrovolnictví čerpají obě dvě strany. Výkon dobrovolnické činnosti utužuje kolektiv a vztahy v něm. Mezi zaměstnanci se zlepšuje komunikace a mají možnost se poznat i jinak než na svém pracovišti. Pro organizace dobrovolníci přinášejí novou energii a nápady v řešení problémů, boří bariéry v konkrétní problematice a možnost příjmu nových finančních zdrojů (Dobrovolník.cz, 2014).

Poslední oblastí z dobrovolnictví zde zmíněných je *dobrovolnictví v zahraničí*, které je v rámci Evropy zprostředkováno Evropskou dobrovolnickou službou. Jedná se o programy, které jsou určené pro osoby mezi 18-30 lety. Neexistují žádná zvláštní kritéria, která jsou vyžadována pro výkon dobrovolnické činnosti v zahraničí. Dobrovolníci jsou většinou vysíláni akreditovanou organizací na základě jejich

preferencí státu a činnosti, kterou by chtěli vykonávat (MPSV, 2012). Čakiová a kol. (2009) uvádí i možnost výjezdu do států mimo Evropu. Jedná se například o Ghanu, Mexiko, Nepál nebo Tchaj-wan.

1.3.4 Formy dobrovolnictví

Existují různá pojetí dobrovolnictví, která jsou ovlivněna různými přístupy daných států. Dle Tošnera (2014) můžeme však konstatovat, že lze najít schodu alespoň v následně níže uvedených:

Formální dobrovolnictví

Jedná se o cíleně vykonávanou pomoc, která je poskytována bez nároku na odměnu, prostřednictvím různých organizací ve prospěch druhých (Tošner, 2014). Dle Friče a Pospíšilové (2010) je formální dobrovolnictví nejčastěji prezentováno v odborné literatuře a objektem zájmu výzkumu. Například Kafková (2012) uvádí údaje z výzkumu European Values Study z roku 2008, který porovnává míru dobrovolnictví jednotlivých zemí Evropské unie. V rámci výzkumu Česká republika vyšla jako země, v kde se v rámci formálního dobrovolnictví angažuje 27% českých občanů. Údaje z výzkumů týkající se formálního dobrovolnictví se často rozcházejí. Děje se tak především z důvodů, že neexistuje jednotná definice pro dobrovolnictví a výzkumy mají odlišně definovanou výzkumnou oblast (Kafková, 2012).

Neformální dobrovolnictví

Dobrovolná, nehrazená aktivita poskytovaná všem osobám v naší blízkosti, které nejsou naši příbuzní. Neformální dobrovolnictví bylo v České republice rozšířeno především před rokem 1989, kdy se rozšířila na základě nedostatku poskytovaných služeb vzájemná sousedská výpomoc, která byla utajována před veškerými státními institucemi (Tošner, 2014).

Frič s Vávrou (2012) upozorňují na to, že neformální dobrovolnictví přetrvává i v současnosti. Dle jejich výzkumu se v rámci neformálního dobrovolnictví angažuje

38% občanů České republiky. V mezinárodním srovnání je však míra podílu neformálních dobrovolníků z řad českých občanů nízká.

Občanská participace

Na rozdíl od předešlých dvou forem dobrovolnictví není občanská participace jednotně uznána jako forma dobrovolnictví. Důvodem je, že se může prolínat s politicky zaměřenými tendencemi. Konkrétně se jedná o podpisy petice, účast na demonstraci či účast na veřejném zasedání (Tošner, 2014). Frič s Pospíšilovou (2010) na rozdíl od Tošnera, občanskou participaci do forem dobrovolnictví nezařazují.

1.3.5 Osobnost dobrovolníka

Určit ideální osobnost jedince, který má předpoklady pro výkon dobrovolnické činnosti je velice složité. To potvrzuje i Nakonečný (2009), který uvádí, že pokud chceme určit pro skupinu lidí, kteří vykonávají stejnou činnost, charakteristické vlastnosti, musíme si uvědomit, že u těchto lidí najdeme nejen stejné osobností rysy, ale i přidružené vlastnosti, které mají vliv na jejich projevy chování a tvoří celek osobnosti jedince.

O rámcové vymezení charakteristických vlastností dobrovolníka se pokouší Šormová (2006), která vyzdvihuje u dobrovolníků vlastnosti jako jsou otevřenost, schopnost týmové spolupráce, odpovědnost, citlivost, snášenlivost, časová dostupnost a nezištnost. Uvedené vlastnosti jsou bez pochyby ku prospěchu dobrovolníkům a dobrovolnickým organizacím při výkonu samotné dobrovolnické činnosti, nejsou však podmínkou pro to, aby se jedinec mohl stát dobrovolníkem (Šormová, 2006).

Tošner (2005) uvádí, že pro kvalitní výkon nestačí mít však pouze zájem a předpoklady k tomu stát se dobrovolníkem, ale také mít konkrétní představu o tom, co výkon dobrovolné služby obnáší a co pro dobrovolníka bude znamenat. Pro zjištění těchto informací je vhodné odpovědět na několik následně uvedených otázek:

- *Proč se chci stát dobrovolníkem a co od této činnosti očekávám?*
- *Kolik času mohu dobrovolné činnosti věnovat?*

- *Chci se účastnit dlouhodobých, krátkodobých nebo jednorázových činností?*
- *Mám nějaké speciální dovednosti, schopnosti nebo zkušenosti, které bych při své dobrovolné pomoci mohl/a využít?*
- *Jaká oblast dobrovolnické činnosti mě zajímá, např. práce v týmu či samostatná práce, manuální činnost či administrativní výpomoc, atd.*“ (Tošner, 2005, s. 33)

Pokud si dobrovolník odpoví na výše uvedené otázky, prokáže znalost sám sebe, která je dle Tošnera se Sozanskou (2006) důležitá pro výkon dobrovolnické činnosti. Je třeba, aby dobrovolník znal dobře své slabosti a zároveň také nadání a dispozice, které je schopný organizaci, kde má zájem vykonávat roli dobrovolníka nabídnout, neboť organizace budoucí spolupráci staví na údajích poskytnutých dobrovolníkem a v praxi se snaží své potřeby sjednotit s možnostmi a schopnostmi dobrovolníka. Pokud se nepovede cílené shody dosáhnout, nemůže být výkon dobrovolnické činnosti dostatečně efektivní (Tošner, Sozanská, 2006).

Šormová (2006) upozorňuje na nedostatek možností organizace ověřit si způsobilost dobrovolníka: „Zralost a způsobilost nemají organizace obvykle možnost testovat, tudíž posouzení těchto vlastností závisí na profesionálovi, který dobrovolníka přijímá.“ (Šormová, 2006, s. 11).

1.3.6 Dobrovolnictví v zahraničí

Spojené státy americké

Musílek (2012) uvádí, že ve Spojených státech amerických má dobrovolnictví zakořeněnou hlubokou tradici a to především díky americké kultuře, která je na rozdíl od evropské založena na prosazování individuality a odpovědnosti jedince za svou osobu. Američané jsou zvyklí se pravidelně účastnit dobrovolnických aktivit od mládí až do období senia. Průzkumy ukazují, že v USA se věnuje dobrovolnictví necelá jedna čtvrtina obyvatelstva (Tošner, Sozanská, 2012).

Dobrovolnictví ve Spojených státech svým způsobem supluje roli státu, od kterého pomoc Američané neočekávají (Musílek, 2012). Dle Pospíšilové (2011) se dobrovolnictví odehrává na co nejnížší geografické úrovni a jsou jím ovlivňovány od základů procesy veřejného života.

Dle Břízové (2007) je dobrovolnictví v USA zaštiťováno organizacemi typu skauti, charita, sportovní kluby a také formou pomoci v občanské komunitě, kterou od roku 1970 zaštiťují dobrovolnická centra. Tošner a Sozanská (2006) popisují tyto dobrovolnická centra, kdy uvádí, že se velikost jednotlivých center pohybuje od institucí, kde pracuje jen jeden pracovník až po organizace s množstvím profesionálů.

Hlavním cílem těchto dobrovolnických center je prezentace a rozvoj dobrovolnictví, který se uskutečňuje prostřednictvím vzděláváním široké veřejnosti, vyhledáváním a výcvikem nových dobrovolníků (Břízová, 2007).

Vedle těchto činností dobrovolnická centra spolupracují na státní i regionální úrovni s osobnostmi z politického, obchodního a církevního života. Důkazem, že vlivné osobnosti z řad představitelů vlády, školství, obchodu a médií mají zájem o rozvoj dobrovolnictví, je nadace Points od Light Foundation, která byla založena v roce 1990. Jejím úkolem je šířit dobrovolnictví a zapojit do něj co nejvíce lidí (Tošner, Sozanská, 2006).

Evropa

Gulová (2011) uvádí, že základy evropského dobrovolnictví stojí na práci církevních a charitativních organizací, rozvoji spolkových hnutí z dob rozmachu industriální výroby a přijmutí vzorce systému dobrovolnických center z USA.

Úroveň dobrovolnictví v jednotlivých státech Evropy je však velice rozdílná. Například v Německu se skupiny dobrovolníků zabývají formováním nové občanské společnosti, pomáhají při začleňování přistěhovalců a při vytváření nových mezinárodních vazeb. Podpory mají v dobrovolnických centrech, kterých je okolo jednoho sta. Na výkonu dobročinné činnosti se také podílí tradiční síť charit a skupiny dobrovolníků, které pocházejí z řad církví (Tošner, Sozanská, 2006).

Naproti tomu ve Francii přibližně 20% dobrovolníků působí ve sportu, kultuře, zájmových aktivitách, vzdělávání a výzkumu, pouze 13% dobrovolníků pracuje v oblasti dobročinné péče (Gulová, 2011). Ve Francii se pro dobrovolnictví využívají dva typy označení - „*volontariat*“, kdy se jedná o formu dobrovolnictví, která je prováděna na pomyslný plný pracovní úvazek, který je formální a pod záštitou neziskových organizací. Doba uskutečňování této formy dobrovolnictví bývá často omezena na délku uskutečňovaného projektu. Druhým termínem je pojem „*bénévolat*“, kterým ve Francii označují činnost, která je vykonávána ve prospěch ostatních na základě svobodného rozhodnutí a bez nároku na odměnu (Němec, 2007).

Opakem Francie v poskytování dobročinné péče potřebným občanům je Velká Británie, kde má v této oblasti dobrovolnictví zakódovanou dlouholetou tradici. Stejně tak jako v USA, je ve Velké Británii kladen velký důraz na samostatnost občanů a komunit, které se snaží o vytvoření pevné sítě, která nabízí základní jistoty a pomoc jejím členům. Stát přebírá odpovědnost za své občany pouze v oblastech, kde je to opravdu nutné (Tošner, Sozanská, 2006).

Rozvoj dobrovolnictví v Evropě je podporován Evropskou unií. Mezníkem pro rozvoj dobrovolnictví v rámci EU byl vyhlášen Radou ministrů Evropský rok dobrovolnictví, který proběhl v roce 2009. Cílem Evropského roku dobrovolnictví bylo zvýšit počet dobrovolníků ve státech EU a vytvořit jim kvalitní podmínky a prostředí pro výkon dobročinné činnosti, kterou vykonávají (Dobrovolnik.cz, 2016).

1.4 Projekt Patron

V první části kapitoly se zabývám představením dvou organizací, které společně celý projekt zaštiťují a spolupracují na jeho realizaci. Ve druhé části charakterizují samotný projekt, jeho náplň, cíle a rozvoj do budoucna.

1.4.1 Charakteristika podílejících se organizací

Múzy dětem

Občanské sdružení Múzy dětem bylo v roce 2003 založeno panem Petrem Vopelkou a panem Karlem Navrátil. Jeho hlavní myšlenkou bylo vnést život do zařízení ústavní výchovy a zpestřit program dětem, které v nich žijí a personálu, který o ně pečuje. (Vopelka, Navrátil, 2003).

Občanské sdružení Múzy dětem je dle zakladatelů označován jako „projekt systematického ožívání zařízení, v nichž děti žijí bez rodinného zázemí.“ (Vopelka, Navrátil, 2003). Přes často velké kulturní vyžití dětí žijících v dětských domovech viděli zakladatelé projektu velkou propast mezi všedními dny, které děti v dětských domovech prožívají a mezi velkými kulturními akcemi, které navštěvují. (Výroční zpráva, Múzy dětem, 2006).

Vopelka a Navrátil (2003) vysvětlují, že cílem projektu nebylo pouze to, aby jednotliví umělci v zařízení předvedli program a zase odjeli, čímž by se nijak nelišili od velkých akcí, na které děti byly zvané, ale o to dát dětem možnost se připraveného programu účastnit, vše si vyzkoušet a zažít něco nového, pro ně ještě neokoukaného.

Celý program pro děti je realizován prostřednictvím skupiny 5-8 umělců, kterou tvoří muzikanti, divadelníci, tanečníci a výtvarníci, kteří si připravují představení, které je vždy koncipováno dle věku a dispozic dětí, pro něž je určeno. Tímto způsobem se umělci snaží v dětech vyvolat aktivitu při programu, probudit v nich fantazii a vnést je do světa umění (Výroční zpráva Múzy dětem, 2006).

V průběhu let se občanské sdružení Múzy dětem začalo rozšiřovat. Vedle Múzických návštěv pro zařízení vznikl projekt Život na nečisto, který je realizován v průběhu tří víkendových kurzů, které se věnují problematice bydlení, práce a řešení tématu odchodu z DD (muzydetem.cz, 2015).

Tento projekt má za cíl pomoci dětem z dětského domova přiblížit realitu všedních dní a připravit je na situace, s kterými se budou nuceni těsně po odchodu z dětského domova vyrovnat. První impuls ke vzniku projektu dali sdružení zaměstnanci dětských domovů, kteří pociťovali nedostatečnou přípravu na život u mladistvých, kteří odhází z dětských domovů do života, a chtěli je alespoň o trochu lépe na opuštění zařízení připravit (Výroční zpráva Múzy dětem 2007).

Pod záštitou občanského sdružení Múzy dětem jsou dále realizovány projekty Korálky dětem a Patron (muzydetem.cz, 2015).

Liga otevřených mužů

Ligu otevřených mužů v roce 2006 založili společně Martin Jára s Václavem Šnebergerem a Michalem Vybíralem (ilom.cz, 2015).

Jedná se o nevládní organizaci, jejímž cílem je zvyšování kvality mužů. Snaží se o podporu mužů v oblasti vlastního rozvoje a zdraví, k zodpovědnému partnerství a k rodičovským hodnotám, k pracovní seberealizaci a zejména ke společenské angažovanosti v oblasti rovných příležitostí žen a mužů (Výroční zpráva LOM, 2013).

Filozofie Ligy otevřených mužů stojí na 4 základních mužských hodnotách: Odpovědnost, Odvaha, Originalita a Otevřenost (ilom.cz, 2015).

V současné době naplňuje Liga otevřených mužů svou činnost v rámci 4 programů. Jedná se o programy, které se zaměřují na osobní rozvoj mužů. Projekty *Mužská cesta* a *Mužské zdraví* jsou pořádány formou kurzů. Projekt *Mužská cesta* je zaměřen na osobní a profesní rozvoj různě starých mužů. Nabízí mužům otevřeně komunikovat i o jindy uzavřených otázkách jako jsou sex, přátelství, strach, život, smrt, inspirace či vášně. Snaží se o to, aby muži v současné době zvládli organizovat pracovní a osobní život, naučili se vnímat svět kolem sebe a veřejně vyjadřovat své postoje. Pod záštitou projektu *Mužská cesta* vznikl projekt Patron, jehož cílem je podpořit mladé muže z dětských domovů. Projekt *Mužské zdraví* se zabývá tělesnou stránkou mužů, snaží se o podporu prevence jejich zdraví (ilom.cz, 2013).

Liga otevřených mužů se dále věnuje podpoře otcovství v České republice a to prostřednictvím projektu *Aktivní otcovství*, který je zaměřen na nastávající otce, zaměstnané otce či muže na rodičovské dovolené, snaží se o zvýšení prestiže otcovské role v české společnosti (Výroční zpráva Lom, 2013).

V rámci projektu *Aktivní otcovství* Lom pořádá od roku 2008 jako jediná organizace v České republice předporodní kurzy pro nastávající otce či vydává jediný časopis pro otce RaTATA (Tatanaplnyuvazek.cz, 2016).

Dalším projektem Ligy otevřených mužů je *Síla a násilí*, který se snaží o podporu prevence násilí ve výchově a vztazích. Prostřednictvím seminářů na téma agrese je mužům poskytováno speciální poradenství. Součástí tohoto projektu je patronát nad kampaní proti násilí na ženách Bílá stužka (Výroční zpráva Lom, 2012).

1.4.2 Charakteristika projektu Patron

Projekt Patron je od roku 2013 realizován organizacemi Liga otevřených mužů a Múzy dětem. Spojením těchto dvou organizací vznikla odborná spolupráce, která je zaměřena na mladé muže ve věku 17 – 21 let, kteří vyrůstají v dětských domovech. Cílem projektu je především pomoci s jejím začleněním do běžné společnosti, získání zaměstnání a posléze i o jeho udržení za podpory pozitivních mužských vzorů, které v zařízení pro výkon ústavní výchovy často chybí (Jára, Talpa, 2015).

Základní kameny projektu tvoří patroni, kterými jsou úspěšní muži mezi 30 – 50 lety, kteří žijí v rodině nebo již získali zkušenosti v práci s dětmi a jsou ochotni obětovat část svého volného času konkrétnímu chlapci z dětského domova (Výroční zpráva Múzy dětem, 2013).

V současné době je celý projekt realizován v ročních cyklech. Na začátku každého cyklu jsou ze zájemců o patronství vybráni vhodní budoucí patroni, pro které je po té uspořádáno třídní školení, na kterém jsou podrobně seznámeni s pravidly celého projektu, která jsou shrnuta v Desateru dobrého Patrona, jež je uvedené v příloze *práce*. Po proškolení patronů následuje další v sekání, kde se již setkávají patroni s mladými muži z dětských domovů. V průběhu tohoto víkendu dochází k seznámení jednotlivých

účastníků projektu a po něm se vytvářejí patronské dvojice. Hlavním cílem setkání je vytvoření uspokojivého partnerského vztahu obou zúčastněných (ipatron.cz, 2015).

Po spárování patrona s chlapcem dochází k jejich prvnímu setkání, které zpravidla probíhá v prostorách dětského domova. To především z toho důvodu, aby se patron seznámil s prostředím, kde chlapec žije a také s vychovateli, kteří mu mohou přiblížit osobnost jedince, se kterým se bude setkávat (Talpa, Jára, 2015).

Další setkání si již patron se svým přítelem z dětského domova plánují sami. Zpočátku je iniciátorem schůzek ve valné většině patron (Talpa, Jára 2015). Voves (2015) o setkávání patrona s chráněncem říká, že není ani tak důležité při setkání trvat na dodržování naplánované činnosti a pokaždé plánovat například výlet. Podstatou setkávání je především chlapci ukazovat, jak se žije a ukázat mu jak přirozeně jednat s druhými lidmi při různých situacích, které se v životě odehrávají.

V současné době projekt Patron spolupracuje se 17 dětskými domovy v 7 krajích v České republice, do projektu bylo zapojeno celkem 50 mladých mužů žijících v dětských domovech (ipatron.cz, 2015).

Od svých počátků má projekt Patron velice pozitivní ohlasy. Již v roce 2014 získal cenu pro novátorský projekt v soutěži SozialMarie rakouské nadace Unhure (Patron rok druhý, 2014). V roce 2015 byl projekt oceněn po druhé - Společností pro projektové řízení jako Neziskový projekt roku. Za největší úspěchy celého projektu však jeho realizátoři považují vzniklá přátelství mezi patrony a chlapci z dětských domovů a zájem dalších jedinců z řad klientů i dobrovolníků se do projektu zapojit (Patron rok třetí, 2015).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je zjistit využití dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v zařízeních pro výkon sociálních služeb. Dílčím cílem práce byla stanovena analýza projektu Patron.

2.2 Výzkumné otázky

- Jakým způsobem se v současné době využívá dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v organizacích poskytujících sociální služby?
- Jaká jsou pozitiva projektu Patron?

3 Metodika

3.1 Použitá metodika

Pro zpracování praktické části byl vybrán kvalitativní výzkum, který umožnil zabývat se do hloubky zvolenou problematikou. Hendl (2012) považuje za klady kvalitativního výzkumu osobní setkání tazatele s dotazovaným, který považují pro výzkum za klíčový. Za negativní stránku využití kvalitativního výzkumu autor označuje potřebu velké časové kapacity pro jeho realizaci.

Kvalitativní výzkum byl v praktické části práce realizován skrz metodu dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru a u jednoho z komunikačních partnerů technikou nestrukturovaného rozhovoru.

Pro polostrukturovaný rozhovor je charakteristické vytvoření jasného schéma okruhů otázek, na které se tazatel ptá. Toto schéma by mělo být při vedení rozhovoru závazné, ale pořadí otázek lze měnit a existuje tak otevřená možnost reagovat na vzniklou situaci (Miovský, 2006).

V případě diplomové práce se u prvního výzkumného souboru jednalo o tři okruhy otázek, které se týkají osobních údajů o informantech, konceptu koordinované rehabilitace v zařízení, kde informant pracuje, se zaměřením na rehabilitaci sociální a využití dobrovolnictví v zařízení místa výkonu práce informanta. Okruhy otázek, které se týkaly dobrovolnictví, byly rozděleny na dvě oblasti - pro zařízení, které využívají dobrovolnickou činnost, a které nikoli. U druhého výzkumného souboru byly otázky rozloženy do jednotlivých okruhů. Jednalo se o: obecné informace o informantech, začátcích působení klienta v projektu Patron, průběhu kontaktů mezi klientem a dobrovolníkem, vztahu mezi patronem a klientem z pohledu klienta a doporučení projektu dalším potenciálním klientům.

S jedním informantem byl proveden nestrukturovaný rozhovor, jehož charakteristickým znakem je jasně dané téma bez předem připravených otázek. Tento typ rozhovoru nám dává možnost se hlouběji seznámit postojem dotazovaného k dané problematice (Armstrong, 2015). Tématem nestrukturovaného rozhovoru v práci byl projekt Patron.

3.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří tři skupiny informantů a jeden výzkumný samostatný výzkumný subjekt.

První výzkumný soubor tvoří sociální pracovnice, které byly vybrány účelovým výběrem, kdy byla pomocí registru sociálních služeb vyhledána všechna zařízení poskytující sociální služby ve městě Benešov a jeho blízkém okolí. Potom byla tato zařízení e-mailem a telefonicky oslovena s prosbou podílet se na výzkumu. Z potencionálních dvaceti dvou informantů jich bylo deset ochotných výzkumu se zúčastnit. Všechny informanti, kteří se výzkumu účastnili, splnili předem určené kritérium, které požaduje praxi informanta na pozici sociální pracovník alespoň jeden rok.

Druhý výzkumný soubor tvoří 5 chlapců z dětského domova, jehož sídlo je v blízkosti města Benešov. Základní soubor tvořilo 30 dětí, které v dětském domově žijí, 5 vybraných komunikačních partnerů splnilo kritérium účasti na projektu, z toho důvodu, že jsou klienti projektu Patron.

Třetí výzkumný soubor tvoří 5 dobrovolníků z projektu Patron, kteří se aktivně setkávají s chlapci z dětských domovů. Prvních pět komunikačních partnerů z řad dobrovolníků bylo vybráno z 24 dobrovolníků. Byli telefonicky a prostřednictvím

e-mailu požádáni o účast na výzkumu. Z prvních pěti komunikačních partnerů dva účast ve výzkumu odmítli. K dalšímu oslovení komunikačních partnerů došlo prostřednictvím manažera projektu Patron, který setkání pomohl zprostředkovat.

Čtvrtý výzkumný vzorek tvoří manažer projektu, který byl požádán o rozhovor a který podal doplňující informace o projektu Patron.

3.3 Realizace výzkumu

Rozhovory s prvním výzkumným souborem byly realizovány od konce ledna do konce března 2016. Pět rozhovorů bylo nahráváno na diktafon a pět rozhovorů bylo zaznamenáváno na záznamový arch, neboť komunikační partnerky nesouhlasily s pořízením audio nahrávky. Rozhovory vždy probíhaly v zařízení, kde komunikační partnerky pracovaly.

Od února 2016 do dubna 2016 byly realizovány rozhovory s druhým a třetím výzkumným souborem. S druhým výzkumným souborem byly rozhovory realizovány v dětském domově, kde komunikační partneři žijí, zaznamenány byly na záznamové archy. Rozhovory s třetím výzkumným souborem proběhly v případě dvou komunikačních partnerů v kavárně a u třech v dětském domově, kde žije jejich klient.

S třetím výzkumným souborem byly rozhovory také zaznamenávány na záznamový arch. S posledním výzkumným subjektem byl rozhovor pořízen v dubnu 2016, proběhl v kavárně, byl zaznamenán na diktafon. Všechny rozhovory trvaly přibližně jednu hodinu.

3.4 Způsob vyhodnocování dat

Po získání všech dat jsem jednotlivé rozhovory přepsala pro jejich větší přehlednost. Pro vyhodnocení získaných dat od prvních třech výzkumných souborů jsem zvolila proces otevřeného kódování, jehož výhody vidím především v přehlednosti uspořádání dat. Celý proces otevřeného kódování je dle Strausse a Corbinové (1999) rozdělen na dvě fáze. První fáze dle autorů představuje proces rozboru textu, kdy výzkumník pojmenovává každou myšlenku. Hendl (2012) v této fázi vidí možnost výzkumníka lokalizovat kritická místa, na která je třeba se více soustředit a odhalit nové myšlenky. Tuto fázi jsem provedla pomocí důkladného pročtení textu a vyhledala části rozhovorů, které jsou pro diplomovou práci významné. Pro všechna vybraná témata jsem zvolila konkrétní kódy, které byly pro vybrané pasáže charakteristické a spojila je do jednotlivých skupin, čímž jsem provedla druhou fázi procesu kódování, kterou Strausse a Corbinová (1999) nazývají kategorizace dat. Jednotlivé kategorie dat jsem

zaznamenala pro jejich větší přehlednost a lepší orientaci do tabulek a grafů, které jsou uvedeny v kapitole určené pro výsledky.

Data získaná od čtvrtého výzkumného subjektu jsem na základě charakteru techniky výzkumu interpretovala prostřednictvím přepisu rozhovoru s ním.

3.5 Etika výzkumu

Podílení se všech komunikačních partnerů na výzkumu bylo dobrovolné. Všichni komunikační partneři byli seznámeni s účelem rozhovoru. Ubezpečila jsem je, že všechny údaje, které mi sdělí pro účel výzkumu k diplomové práci, jsou anonymní a budou využity pouze pro účely diplomové práce. Z důvodů anonymity byla všem komunikačním partnerům změněná jména. Miovský (2006) upozorňuje na důležitost dodržení etiky výzkumu při vedení rozhovorů v rámci kvalitativního výzkumu, neboť informace, které nám komunikační partneři sdělují, jsou často velice citlivé a porušením těchto pravidel bychom mohli jejich osobu poškodit.

4 Výsledky výzkumu

4. 1 Shrnutí rozhovorů se sociálními pracovníci

4.1.1 Obecné informace

Tabulka č. 1

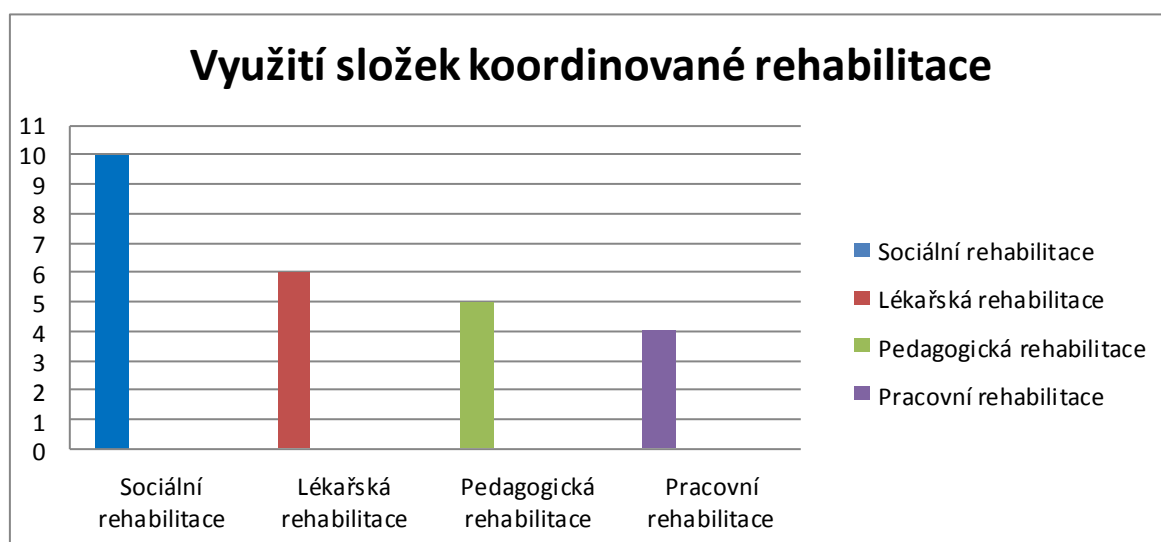
	Obecné informace			
	Věk	Dosažené vzdělání	Obor	Délka praxe
Lada	28	vysokoškolské	sociální práce	2,5 roku
Andrea	30	střední s maturitou	sociální práce	9 let
Klára	29	střední s maturitou	sociální práce	3 roky
Erika	38	vysokoškolské	sociální práce	13 let
Soňa	63	vysokoškolské	sociální politika	32 let
Pavla	42	vysokoškolské	speciální pedagogika	8 let
Petra	54	střední s maturitou	celoživotní vzdělávání	10 let
Iva	44	vysokoškolské	speciální pedagogika	20 let
Eva	48	středoškolské	sociální práce	5 let
Jana	27	vysokoškolské	sociální práce	3 roky

Zdroj: Vlastní výzkum

Z uvedených informací v tabulce číslo 1 vyplývá, že průměrný věk sociálních pracovníků je 40,3 let, šest z nich má vysokoškolské vzdělání, z toho 3 v oboru sociální práce, 2 v oboru speciální pedagogika a jedna v oboru sociální politika. Zbylé 4 sociální pracovníce mají dokončenou střední školu s maturitou, pouze jedna z nich nevystudovala obor, který by se týkal sociální práce, ale vzdělání si doplnila formou celoživotního vzdělávání. Všechny sociální pracovníce, které se účastnily výzkumu, pracují v zařízení pro výkon sociálních služeb více než 1 rok.

4.1.2 Využití složek koordinované rehabilitace

Graf č. 1

Zdroj: Vlastní výzkum

Z uvedeného grafu vyplývá, že ve všech 10 zařízeních, kde byl výzkum proveden, je využívána sociální rehabilitace. V 6 zařízeních je využívána rehabilitace lékařská, v 5 složka pedagogické rehabilitace a ve 4 rehabilitace pracovní.

Tabulka č. 2

	Využití složek koordinované rehabilitace			
	Sociální rehabilitace	Léčebná rehabilitace	Pedagogická rehabilitace	Pracovní rehabilitace
Lada	X	X	X	X
Andrea	X	X	X	
Klára	X	X		
Erika	X			
Soňa	X		X	X
Pavla	X	X		X
Petra	X	X		
Iva	X		X	X
Eva	X	X	X	
Jana	X			

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 2 upřesňuje jaké složky koordinované rehabilitace jednotlivá zařízení, kde probíhal výzkum, využívají.

4.1.3 Využívané prostředky sociální rehabilitace

Tabulka č. 3

	Prostředky sociální rehabilitace
Lada	Sociální poradenství, podpora při vyřizování úředních záležitostí, nácvik sebeobslužných činností
Andrea	Sociální poradenství, podpora při vyřizování úředních záležitostí
Erika	Sociální poradenství
Klára	Sociální poradenství, podpora při řešení osobních problémů
Soňa	Sociální poradenství, podpora při vyřizování úředních záležitostí, Nácvik sebeobslužných činností
Pavla	Podpora při vyřizování úředních záležitostí, podpora při řešení osobních problémů
Petra	Podpora při vyřizování úředních záležitostí, plánování aktivizačních činností, podpora při řešení osobních problémů
Iva	Nácvik sebeobslužných činností, plánování aktivizačních činností
Eva	Podpora při vyřizování úředních záležitostí, podpora při řešení osobních problémů, plánování aktivizačních činností
Jana	Sociální poradenství, podpora při řešení osobních problémů

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 3 popisuje prostředky sociální rehabilitace, kterými je dle komunikačních partnerek sociální rehabilitace v zařízeních, kde pracují, naplňována. Pouze 1 z deseti komunikačních partnerek uvádí, že ve službě, kde pracuje, se využívá jako prostředek sociální rehabilitace pouze sociální poradenství, které popisuje takto: „Klienti k nám přijdou, když potřebují radu v různých oblastech. Jedná se často o osoby, které mají dluhy a hrozí jim zabránění majetku a s tím sociální vyloučení, týrané ženy, jeden z manželů při rozvodech. Klientům pomáháme řešit jejich situaci a představujeme další návazné služby.“ (Erika)

Dalších 5 komunikačních partnerek uvádí sociální poradenství jako prostředek sociální rehabilitace, který v zařízení využívají, ale vedle něj uvádějí i další prostředky sociální rehabilitace, prostřednictvím nichž je sociální rehabilitace naplňována. Jedná se

především o podporu při vyřizování úředních záležitostí, které uvádí 6 komunikačních partnerek: „*Pomáháme jim sehnat zaměstnání, komunikovat s úřady, vyjednávat doklady. Soustředíme se také na finanční gramotnost klientů, cvičíme s nimi jednotlivé situace, se kterými se mohou na pohovorech a na úřadech setkat.....*“ popisuje podporu klientů Soňa. Další komunikační partnerka Petra říká: „*Oblast sociální rehabilitace zajišťujeme klientům my, sociální pracovnice. Jedná se především o komunikaci s úřady, kdy vyřizujeme různé příspěvky a důchody, které klientům náleží....*“ Komunikační partnerka Pavla považuje pomoc klientům při vyřizování úředních záležitostí za hlavní náplň její práce: „*U nás v zařízení se jedná hlavně o pomoc klientům při vyřizování úředních záležitostí, jako je vyřizování příspěvků na péči, invalidní důchody, řešení exekucí, zprostředkování notářských služeb.*“ (Pavla).

Z rozhovorů dále vyplývá, že 4 komunikační partnerky jako jeden z prostředků sociální rehabilitace považují podporu klienta při řešení jeho osobních problémů. Komunikační partnerka Pavla například uvádí: „*Pomáháme klientům při řešení osobních problémů, třeba když mají trápení s rodinou.*“ Jana dále popisuje podporu nejen klienta samotného, ale také jeho okolí, se kterým se snaží spolupracovat a pomáhá mu orientovat se v nové těžké životní situaci: „*.....pomůžeme jim vypořádat se s různými obavami s péčí o nemocného, naučit se projevovat své city, mluvit o tom, co prožívají, naučit se potýkat se se strachem z budoucnosti, zvládnutí projevů nemocného či umírajícího. Poradíme jim, dáme potřebné informace a jsme jim oporou, když je potřeba*“

Za další prostředek, kterým je naplňována sociální rehabilitace 4 komunikační partnerky uvádějí aktivizační činnosti klientů. Jedná se především o pořádání výletů, sportovních či společenských akcí, které komunikační partnerky popisují takto: „*Zveme do zařízení hudebníky, spisovatele a další zajímavé osoby, kteří si po naše klienty připravují pásma, po kterých následuje otevřená diskuse. Pak také pořádáme pro klienty dny, které se vztahují k určité oblasti – skandinávský den, italský den, řecký den a tak dále. S klienty mluvíme o dané zemi a pak vaříme jídlo z dané oblasti.*“ (Eva)

„ Na úrovni se snažíme také udržet společenský život klienta, kdy v zařízení pořádáme různé besedy, kvízy, hudební a čtecí pásma, kterých se může účastnit i široká veřejnost. “

(Iva)

„ Pro klienty také pořádáme v zařízení různé akce, besedy, hudební programy nebo besídky, které se vztahují vždy k nějaké události. Naši klienti se rádi takto schází a jsou vždy rádi, když je někdo navštíví. “ (Petra)

Tři komunikační partnerky dále doplňují využití nácviku sebeobslužných činností, jako prostředek sociální rehabilitace: *„ Základem naší služby je nácvik nebo rozšíření schopností, které se týkají sebeobsluhy klienta. Učíme klienta vyřizovat si úřední záležitosti, jezdit autobusem, nakupovat potraviny a po té z nich vařit, finanční gramotnost a další. “* (Andrea)

4.1.4 Přínos sociální rehabilitace

Tabulka č. 4

	Přínos sociální rehabilitace
Lada	Socializace klienta
Andrea	Vyvolání pocitu jistoty a bezpečí
Klára	Socializace klienta
Erika	Vyvolání pocitu jistoty a bezpečí
Soňa	Socializace klienta
Pavla	Vyvolání pocitu jistoty a bezpečí
Petra	Socializace klienta
Iva	Posílení sebevědomí
Eva	Socializace klienta
Jana	Socializace klienta

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 4 popisuje přínos sociální rehabilitace pro klienty z pohledu komunikačních partnerek. Šest z deseti komunikačních partnerek označuje jako přínos sociální rehabilitace socializaci klienta, jejíž cílem je dle jejich názoru především zamezit pocitu izolovanosti jedince a umožnit mu, co možná největší kontakt se společností. Komunikační partnerky Eva a Petra popisují jejich snahy o socializaci klientů takto:

„Klienti mají v zařízení oddělené pokoje, jsou tedy izolováni a často si připadají osamoceni, díky všem akcím a programům, které pro ně pořádáme, mají možnost kontaktu se světem a jsou vděční za každou novinku a kontakt s člověkem, který nepracuje v zařízení.“ (Eva)

„Když k nám přijde nový klient, často má pocit, že je už k ničemu, a že ho rodina zde odložila. Vzhledem k tomu, že každý klient bydlí sám, často se cítí osamoceně a všechny tyto akce mu pomáhají zbavit se negativních pocitů a dávají mu pocit, že někam patří.“

(Petra)

Komunikační partnerky Eva a Petra popisují přínos sociální rehabilitace při riziku vzniku pocitu izolace, který může nastat při umístění klienta do zařízení. Zbylé tři komunikační partnerky mluví o přínosu využití prostředků sociální rehabilitace při začleňování klientů do běžného života. Komunikační partnerky Soňa a Jana například uvádí: *„Naším hlavním cílem je pokusit se o zařazení klienta do běžného života. Poskytujeme klientům pobytové služby, kde musí dodržovat pravidla a částečně si je hradit. Základem je, aby se naučili starat se sami o sebe, učíme je vařit co nejlevněji, hospodařit s potravinami, pečovat o svou osobu, základům slušného chování, které od nich společnost očekává.“* (Soňa)

„Pomáháme klientovi se vrátit do běžného života a vyrovnat se se ztrátou svého blízkého člověka.“ (Jana)

Další dvě oslovené komunikační partnerky považují za přínos sociální rehabilitace vyvolání u klienta pocitu jistoty a bezpečí. Komunikační partnerka Erika například říká: *„Když k nám klient přijde, potřebuje pomoc v konkrétní věci, situace je pro něj často neřešitelná. Tím, že se nám svěří a deleguje své starosti i na někoho jiného se mu uleví a zjistí, že se jeho problémy řešit dají, a že na ně není rozhodně sám.“* Pavla mluví o tom, že je třeba u klientů stále pěstovat pracovat na vztahu pracovníka s klientem a stále u klienta utužovat myšlenku, že se na pracovníka může vždy spolehnout: *„Je důležité, aby klienti věděli, že se na nás mohou vždy spolehnout, ale že se všemi problémy musí přijít okamžitě a ne třeba až půl roku po jejich vzniku. Snažíme se je naučit, že každý problém můžeme vyřešit, ale musíme o nich vědět.....“*

Komunikační partnerka Iva vidí přínos sociální rehabilitace v posílení sebevědomí klienta, proces při kterém k tomu dochází, popisuje takto: *„Snažíme se o to, aby si klienti zvládli zařídit věci sami, postarat se o svou osobu a to, aby byli co nejméně závislí na svém okolí. Naše služba klienty posouvá výš, dodává jim sebedůvěru a sebevědomí.“* (Iva)

4.1.5 Využití dobrovolnictví v sociální rehabilitaci

Tabulka č. 5

	Využití dobrovolnictví v sociální rehabilitaci		
	Přímý kontakt s klientem	Bez kontaktu s klientem	Nevyužívají
Lada	X		
Andrea	X	X	
Klára	X		
Erika			X
Soňa	X		
Pavla			
Petra			X
Iva	X		
Eva	X	X	
Jana			X

Zdroj: Vlastní výzkum

Šest zařízení, kde komunikační partnerky pracují, využívá pro naplnění sociální rehabilitace služeb dobrovolníků, kteří jsou v přímém kontaktu s klientem. V zařízení, kde pracuje komunikační partnerka Pavla, působí dobrovolníci, kteří jsou v přímém kontaktu s klienty. Pavla o pomoci dobrovolníků v zařízení říká: „Dobrovolníci jsou v důchodovém věku a jedná se především o bývalé zaměstnance nebo jejich přátele, kteří nepřestali spolupracovat s naším zařízením a docházejí za klienty minimálně jednou týdně. Skupina lidí z Adventistů sedmého dne nám pomáhá nárazově při pořádání výletů a společenských akcí. Svou spolupráci nám nabídli sami.“

Dobrovolníci jednotlivci docházejí i do zařízení, kde pracují Soňa a Iva. Jejich působení v organizaci popisují takto: „ *Dvakrát týdně k nám docházejí dva dobrovolníci, ve věku okolo 45 let.* “ (Iva)

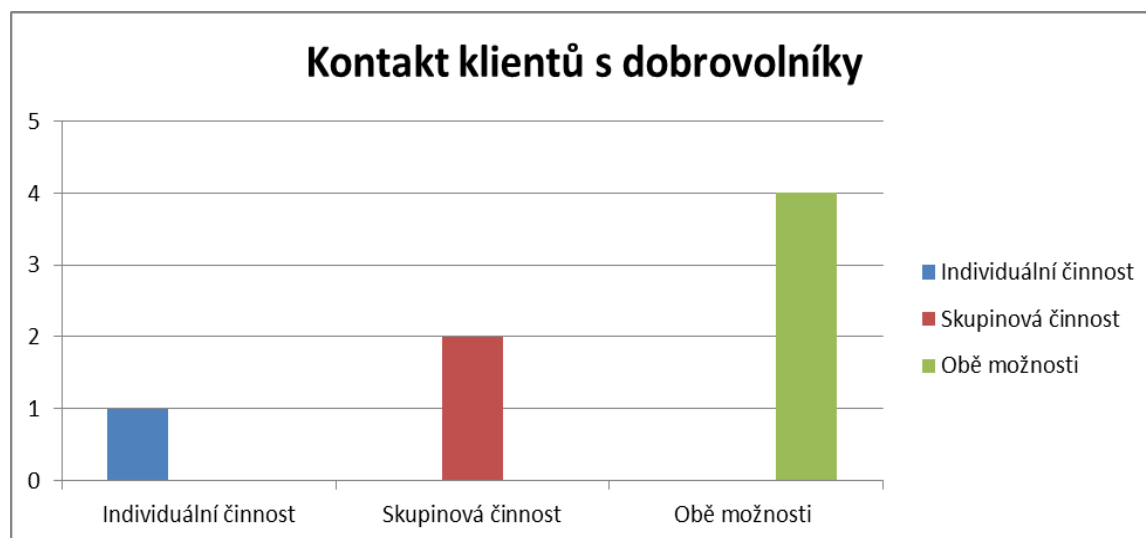
„*Ted’ využíváme pravidelně pomoci tří dobrovolníků, kterým je v průměru 50 let a dochází k nám jednou týdně, dále nárazově využíváme dobrovolníky při organizaci větších akcí.* “ (Soňa)

Komunikační partnerka Eva a Andrea pracují v zařízení, které využívá služeb dobrovolníků i jinak, než je přímý kontakt s klientem. V případě komunikační partnerky Andrey se jedná o chlapce, který v rámci dobrovolnictví pomáhá v kuchyni zařízení. Andrea o dobrovolníkovi říká: „*Chlapec, který dochází do zařízení, pracuje v kuchyni, je lehce postižený a jedná se také o jeho aktivizaci, nikdo ho nechtěl přijmout, tak jsme se domluvili s jeho rodiči, že nám bude v zařízení pomáhat.*“. V zařízení, kde pracuje komunikační partnerka Eva, se pohybuje více dobrovolníků, kteří se aktivně podílejí na chodu celého zařízení. Eva v rozhovoru popisuje jejich přínos pro zařízení: „*Dobrovolníci, kteří nejsou v přímém kontaktu s klientem, nám pomáhají ve všemožných oblastech, které se týkají zařízení, máme například dobrovolnici, která nám upravuje webové stránky, dále dobrovolníky, kteří nám pomáhají v administrativě vést různé statistiky nebo doplňovat formuláře, fotografa, organizátora akcí pro veřejnost, dobrovolníka, který se věnuje marketingu nebo který pro zaměstnance i klienty připravuje hodiny cizího jazyka a také zahradníky, kteří nám pomáhají zvelebovat zahradu.*

Tři zařízení nevyužívají služeb dobrovolníků vůbec. Komunikační partnerka Jana mluví o nedostatku času pro využívání dobrovolnictví a to především z toho důvodu, že organizace, kde pracuje, nepůsobí na trhu sociálních služeb příliš dlouho a prozatím se její zaměstnanci orientují na její rozvoj. Erika uvádí, že pro jejich organizaci se dostatečně kvalifikovaní dobrovolníci špatně hledají.

4.1.6 Kontakt klientů s dobrovolníky v rámci sociální rehabilitace

Graf č. 2

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu číslo 2 vyplývá, že pouze v 1 ze 7 zařízení, které využívají dobrovolnictví se dobrovolníci, věnují klientům při individuálních setkáních. O těchto kontaktech mluví komunikační partnerka Andrea, která říká: „Čtyři mladé dobrovolnice dělají společnost klientům, povídají si s nimi, chodí s nimi na procházku nebo se od některých klientek učí třeba pletení nebo háčkování. Kontakt je individuální, dobrovolnice navštěvují více klientů, ale určitý čas tráví jen s jedním, protože se klienti těší z individuální pozornosti.“. V zařízeních, kde pracují komunikační partnerky Soňa a Lada probíhá kontakt dobrovolníků s klienty formou skupinových aktivit, které Soňa s Ladou popisují takto: „První dobrovolník pro klienty připravuje aktivizační činnosti, pokud mají klienti zájem, pořádá pro ně a veřejnost turnaje ve společenských hrách nebo ve stolním tenise, další dobrovolnice učí klienty vařit, úsporně si nakoupit a dále s klienty probírá finance a učí je finanční gramotnosti.“ (Soňa)

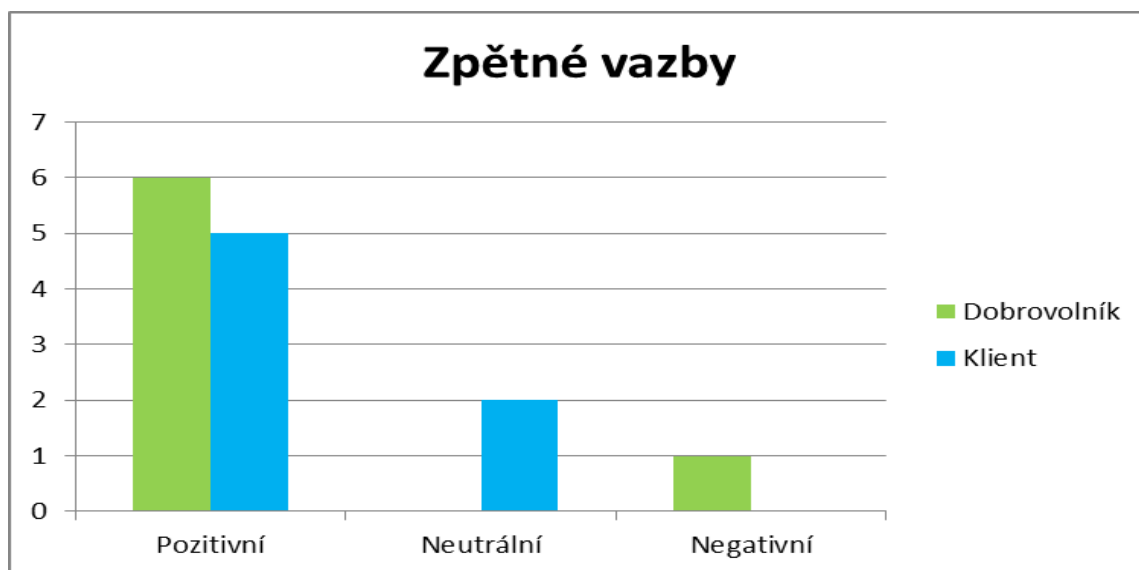
„Mluví s klienty, vymýšlí pro ně různé aktivity, jako je vyrábění nebo různé hry. Občas se je snaží naučit něco přišít, příležitostně jim ukazuje, jak se připravuje něco jednoduchého z kuchyně.“ (Lada). Ve zbylých 4 zařízeních využívají obě možnosti

kontaktu dobrovolníka s klientem. Jedná se například o zařízení, kde pracuje Pavla a Klára, které o využití dobrovolníků říkají: *„Naši dobrovolníci navštěvují klienty individuálně nebo s nimi komunikují v rámci komunitních skupin, které pravidelně pořádáme. Pokud zařízení jede na výlet, dobrovolníci působí jako osobní asistenti, aby si klienti mohli akci užívat ve svém tempu a měli jistotu, že se jim například při prohlížení památky neztratíme a nebyli nervózní, že zdržují skupinu. Při společenských akcích např. tanečních večerech dobrovolníci s klienty tancují a dělají jim společnost.“* (Pavla)

„Pět ze zmíněných 8 dobrovolníků se věnuje aktivizaci klientů, navštěvují je, vymýšlí pro ně různé programy, výlety, pingpongové turnaje, sledování filmů a po nich následné besedy na daný žánr. Klientům se věnují i individuálně, kdy si spolu povídají, vozí klienty po areálu na křesle.“ (Klára)

4.1.7 Zpětné vazby od dobrovolníků a klientů

Graf č. 3

Zdroj: Vlastní výzkum

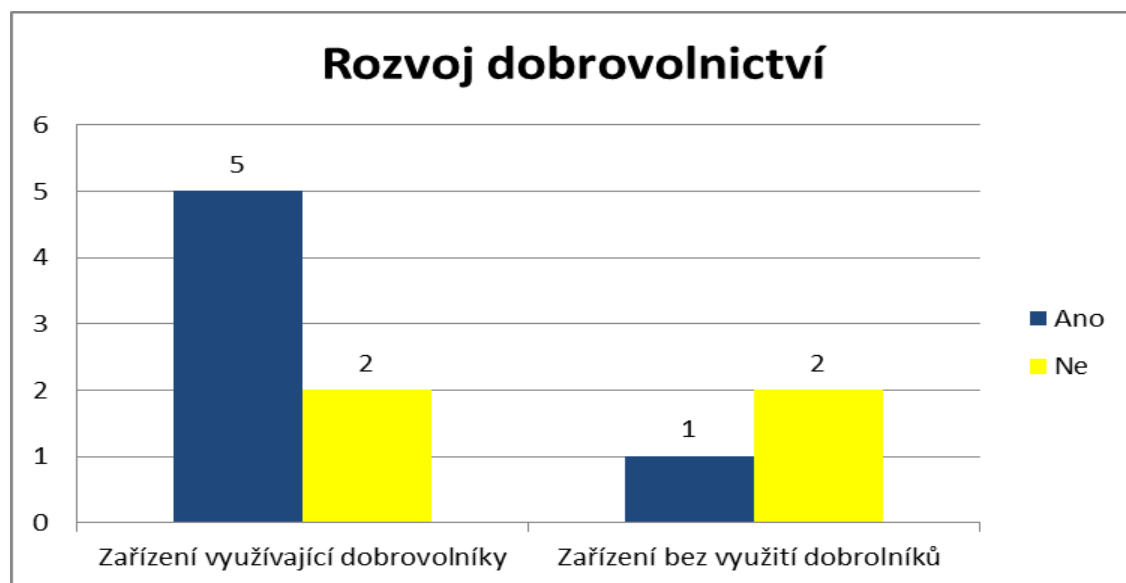
Graf číslo 3 znázorňuje zpětné vazby, které dostávají komunikační partnerky od klientů a dobrovolníků v souvislosti výkonu dobrovolnické činnosti. 5 komunikační partnerek odpovědělo, že postoj klientů k dobrovolníkům je kladný. Například komunikační partnerka Iva vztah klientů k dobrovolníkům popisuje takto: „*Naši klienti jsou velmi společenské bytosti, mají radost z lidí kolem sebe. Klienti se s dobrovolníky spřátelili a my všichni je bereme jako plnohodnotnou a velmi užitečnou část týmu*“. Dvě komunikační partnerky mluví o postoji klientů k dobrovolníkům jako o neutrálním. Jedná se o komunikační partnerky Ladu a Soňu, které vztah klientů k dobrovolníkům popisují takto: „*Když jeden týden dobrovolnice nedorazí, tak se ptají, kde je, pak přijde a ono se většinou nechce nic dělat.*“ (Lada) „*Když se jim někdo snaží pomoci a oni nemusí u toho nic dělat, tak se chytanou, jinak je to individuální. Teď tu mám, ale takové složení klientů, kterým je všechno jedno. Na připravenou činnost dobrovolníků příliš nereagují a mají k nim laxní postoj.*“ (Soňa).

Z odpovědí komunikačních partnerek dále vyplývá, že dobrovolníky spolupráce s klienty těší. 6 ze 7 komunikačních partnerek odpovídá, že mají od dobrovolníků pozitivní zpětné vazby, dle jejich slov dobrovolníci navštěvují zařízení rádi, naplňuje je někomu pomáhat, mají z toho dobrý pocit a jejich práce jim dává smysl. Komunikační partnerka Eva říká: „*Občas vidíte dobrovolníky odcházet vyloženě v euforii, naplňuje je pomáhat druhým, mají úžasné zpětné vazby od klientů, se kterými navazují opravdu blízké vztahy. Na supervizích s dobrovolníky probírám jejich práci a je opravdu vidět, že je posouvá na vyšší level, často jim přemění životní hodnoty a priority.*“ Komunikační partnerka Iva také upozorňuje na to, že dobrovolníci přináší nové nápady do zařízení, s kterými mohou zaměstnanci potom dále pracovat. „*Od dobrovolníků mám hezké zpětné vazby, docházejí k nám opravdu rádi, věnují se klientům a je na nich vidět, že je práce s našimi klienty chytla, občas přichází i s novými nápady*“. Klára dále uvádí, že dobrovolníci oceňují získání zkušeností práce s osobou se zdravotním postižením: „*.....mají možnost spolupráce s lidmi, s kterými se nepotkají v běžném životě, poznávají, že klient s postižením může být rovnocenný parták pro akci a nejedná se o osoby, které musí litovat.*“ (Klára)

Jediná komunikační partnerka Soňa, uvedla, že od dobrovolníků pozitivní zpětné vazby nemá. „*Dobrovolníci vnímají pocity marnosti z toho, že o ně klienti a o jimi připravené činnosti nemají zájem, mají pocit, že dělají něco zbytečně.*“ Popisuje situaci v zařízení Soňa.

4.1.8 Rozvoj dobrovolnictví do budoucna

Graf č. 4

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu číslo 4 vyplývá, že 5 ze 7 zařízení, které v současné době využívají dobrovolníky, uvažují o dalším rozvoji dobrovolnictví. Komunikační partnerka Andrea v otázce rozvoje dobrovolnictví uvádí: „Myslím, že větší počet dobrovolníků by mohl pomáhat v aktivizaci klientů, byla by to pro ně možnost, jak se ještě více spojit se světem. Nový člověk jim vždy dává pozitivní světlo do života a nám zaměstnancům může přinést novou inspiraci a nápady.“ (Andrea) Komunikační partnerka Eva má jasnou vizi do budoucna o tom jak využívat dobrovolnictví v zařízení, kde pracuje: „ Chtěla bych zvýšit procento spolupráce s místní komunitou, kdy by třeba pekař prodával, co upečeme, nebo by nám finančně mohl přispívat tak, že našemu zařízení věnuje, korunu z každé prodané kaiserky. Chystáme se s tímto návrhem místní obchodníky a řemeslníky oslovit.“ (Eva).

V zařízení, kde pracují komunikační partnerky Pavla a Soňa zatím o rozšíření služeb dobrovolníků neuvažují. V případě Soni je to především z důvodů nízkého zájmu

klientů o činnost dobrovolníků. Pavla uvádí, že se o další rozvoj dobrovolnictví nesnaží, neboť je dle jejího názoru dosavadní stav uspokojující a více pomoci nepotřebují.

Dále nám graf ukazuje, že jedno ze zařízení, kde se služby dobrovolníků nevyužívají, o zapojení dobrovolnictví uvažuje. Jedná o zařízení, kde pracuje komunikační partnerka Jana, která říká: „ *Až rozrosteme náš tým, rádi bychom rozjeli také dobrovolnickou činnost. Dobrovolníci by mohli pomoci s přípravou různých akcí, všeobecně ve fundraisingu a také v přímé péči třeba v rámci různých aktivizačních činností u našich klientů. Každý nový člen, který přijde do týmu, zvýší jeho pestrost a přinese do něj nový elán.* “ (Jana). Zařízení, kde pracují komunikační partnerka Erika a Petra si nemyslí, že by se v dobrovolnictví v zařízení, kde pracují, v budoucnu rozvinulo. Komunikační partnerka Petra si nemyslí, že by dobrovolníky nyní potřebovali. Komunikační partnerka Erika naopak tvrdí, že by věděla, jak dobrovolníky využít, ale v současné době neví o nikom, kdo by v zařízení dobrovolnickou činnost vykonával.

4.2 Shrnutí rozhovorů s klienty projektu Patron

4.2.1 Obecné informace o klientech

Tabulka č. 6

	Obecné informace		
	Věk	Počet let strávených v DD	Kontakt s rodinou
Tomáš	17 let	13 let	bez kontaktu
Ondřej	19 let	15 let	sporadicky
Adam	17 let	12 let	bez kontaktu
Šimon	20 let	20 let	bez kontaktu
Jiří	20 let	15 let	bez kontaktu

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 6 popisuje obecné informace o chlapcích zařazených v projektu Patron. Jejich průměrný věk je 18.6 let, všichni žijí v zařízení pro výkon ústavní výchovy déle než 10 let. Mimo jednoho komunikačního partnera, který je ve sporadickém kontaktu se svou rodinou, žádný z chlapců není v kontaktu se svou biologickou rodinou.

4.2.2 Počátky účasti klientů v projektu Patron

Tři z pěti se dozvěděli o projektu od pracovníků dětského domova: „*Řekla mi o tom teta, zeptala se, jestli to nechci zkusit.*“ říká Tomáš „*Teta mi říkala, že bych mohl mít Patrona a že bych mohl s kamarádem z DD odjet na víkend ...*“ popisuje to, jak se dozvěděl o projektu Adam. Zbylí dva chlapci se o projektu dozvěděli od jiných chlapců z dětského domova, po té jim setkání pomohli zprostředkovat pracovníci zařízení.

„*O projektu jsem se dozvěděl od Pavla, básnil o tom, tak jsem šel za tetou, která mi dala ten dotazník, který jsem vyplnil, no a podle toho mi našli Patrona.*“ říká o svém zařazení do projektu Šimon.

Čtyři komunikační partneři uvádí, že je na projektu lákalo něco nového, co ještě neznají, 3 z nich ještě doplňují, že doufali v seznámení s mužem, který se stane jejich novým přítelem. *Chtěl jsem to zkusit, něco nového, ještě neokoukaného a doufal jsem, že najdu nového kamaráda, z řad nás chlapů. V DD máme samé tety.*“ (Tomáš) .

„*... Chtěl jsem zkusit něco novéhochtěl jsem opravdu někoho k sobě, chtěl jsem mít kamaráda, který bude mít stejné zájmy.*“ (Adam)

Jeden z komunikačních partnerů uvádí, že od projektu očekával seznámení se s mužem, který mu bude přítelem a bude mu ukazovat cestu životem. „*Chtěl jsem rady od chlapa, jak to má vypadat, až vyjdu a taky mít k sobě dospělého kamaráda.*“ (Šimon)

K prvnímu kontaktu došlo u komunikačních partnerů odlišně. 3 komunikační partneři se zúčastnili společného víkendu patronů a nových klientů, pouze 2 si tam však patrona našli. „*Seznámili jsme se na společném víkendu, měli jsme akce, kde jsme byli smíchaní a seznamovali se, povídali jsme si, pak se mě Patron zeptal, jestli chci, aby byl můj Patron, já jsem chtěl a začali jsme se setkávat.*“ (Tomáš). Jeden z komunikačních partnerů, který se společného víkendu patronů a chlapců z dětského domova účastnili, si během víkendu patrona nenašel: „*Na prvním víkendu jsem si nikoho nevybral, nikdo mi tam nesedl. Byl jsem napůl zklamaný, že to nevyšlo, ale z půlky taky ne, protože jsem věděl, že kdyby to nebylo ono, nechtěl bych se s ním stykat, tak jsem musel čekat*“ popisuje Adam, který se později se svým patronem poprvé setkal v dětském domově, stejně jako dva zbylí komunikační partneři.

První seznamovací setkání s patronem všichni komunikační partneři popisují podobně. Sešli se v zařízení, procházeli se, či si sedli do restaurace a seznamovali se.

„ Sedli jsme si, nejdřív jsme si povídali, pak se hodně zajímal o to, co dělám, co mě baví a hned jsme si domluvili společný výlet na kolech. “ (Šimon)

„.....Pak přijel, byli jsme se projít a poznávali jsme se, ptali jsme se navzájem, kdo co rád dělá a tak. Měl jsem radost z toho, jak si rozumíme. “ (Adam)

„ Šli jsme si někam sednout a on mi vyprávěl, co dělá, kde pracuje a co ho baví a pak já jemu. “ (Tomáš)

„Byli jsme v Bene v cukrárně, nestyděl jsem se, seznamovali jsme se , bavili jsme se o všeobecných věcech. Po prvním setkání, kdy jsem ho poznal, jsem se s ním chtěl scházet víc a poznat víc, byl mi sympatický. “ (Ondřej)

„ Normálně jsme spolu o všem kecali, zajímalo ho, co mám rád. On mi vyprávěl o práci a jeho rodině. Bylo mi s ním fajn, setkání splnilo moje očekávání. “ (Jiří)

4.2.3 Průběh setkání z pohledu klienta

Tabulka č. 7

	Průběh setkávání z pohledu klienta				
	Frekvence setkání	Délka setkání	Iniciátor setkání	Náplň setkání	Jiná forma komunikace
Tomáš	3 krát za měsíc	několik hodin odpoledne	Patron	sport, hudba, povídání	sociální síť
Ondřej	1 za měsíc	Několik hodin odpoledne	společně	procházky, výlety, povídání	internetové aplikace
Adam	2 krát do měsíce	Několik hodin odpoledne	společně	procházky, sport, povídání	e-mail
Šimon	1 za dva týdny	Odpoledne po škole, celý den o víkendu	Patron	sport, manuální práce, povídání	volání, sms
Jiří	1 za měsíc	Odpoledne	Patron	výlety, sport, povídání, manuální práce	volání, sociální síť

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 7 popisuje průběh setkání mezi klientem a Patronem. Ukazuje, že se klienti setkávají se svými patrony v průměru jednou až dvakrát do měsíce v odpoledních hodinách. Pouze jeden z chlapců uvedl, že s Patronem tráví celý den o víkendu. Čas tráví především společnou komunikací, sportem, dva komunikační partneři uvádí, že společně také pracují. Všichni chlapci jsou s patrony i v jiném, než osobním kontaktu.

4.2.4 Pohled klientů na vztah s jejich patrony

Tabulka č. 8

	Pohled klientů na vztah s jejich patronem		
	Důvěra	Svěřování s problémy	Proběhlý konflikt
Tomáš	ano	ne	ne
Ondřej	ano	ano	ne
Adam	ano	ano	ano
Šimon	ano	ano	ne
Jiří	ano	ano	ne

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 8 popisuje vztah mezi patrony a klienty z pohledu klientů. Všichni komunikační partneři z řad klientů uvádí, že svým Patronům důvěřují a 4 z 5 říká, že se jim svěřuje i se svými problémy:

„Nechávám si od něj poradit, nabízí mi řešení. Snaží se mi poradit, vím, že má nějaké zkušenosti, a proto za ním chodím.“ (Ondřej) .

„ Svěřuju se mu. On se mi radí a hlavně se mě snaží naučit, abych všechno řešil s čistou hlavou, protože jsem strašně hrr... a hlavně, když se naštvu.“ (Adam)

„Je to můj kamarád, věřím mu, bavím se s ním o všem, je to s ním lepší než řešit to s tetama, on mi rozumí. Vzal mě k sobě domů, představil rodině, ukázal mi, jak žije, opravdu jsme se skamarádili, vůbec jsem nečekal, že to bude takovýhle, je to všechno lepší, než jsem čekal.“ (Šimon)

„Řeším s ním všechno, co mě momentálně baví nebo mě štve, teď nejvíc školu, léky, práci a ženský. Patron se mi snaží hodně poradit a má to efekt, jeho názor mě zajímá.“
(Jirka)

Jeden z komunikačních partnerů říká, že svému patronovi důvěřuje, ale se svými problémy se mu nesvěřuje: *„Nesvěřuju se mu, protože se nesvěřuju nikomu, ale kdybych měl nějaký problém, kterých bych chtěl s někým řešit, tak bych za ním šel, aby mi poradil.“* (Tomáš)

Všichni komunikační partneři mimo jednoho říkají, že se svým patronem neměli nikdy žádný konflikt, rádi si od něj nechají poradit a vyslechnou jeho názor. *„Mám radost, že někoho takového mám. Probíráme spolu život, ženský, ukazuje mi věci, ke kterým bych se nedostal, pomáhá mi orientovat se v životě.“* (Tomáš)
„ Jsme spolu fakt v pohodě. Hodně jsem se díky němu naučil o věcech přemýšlet a nebrat to jen z jedné strany. Učí mě základním věcem, že je dobré mít práci, našetřit si nějaký peníze, dřív jsem to neřešil, teď vím, že to je to, co mně pomůže chytit se, až vyjdu z děcáku.“ (Šimon)

Jediný Adam uvádí, že spolu s Patronem dostali do konfliktu, který se po té vyřešil: *„Naštval jsem se na něj kvůli škole. Řekl mi, že můj obor nejde změnit, a že se mám zeptat dál tety, ale chtěl jsem poradit od něho. Měsíc jsme si od sebe dali oraz a pak jsme to zase zkusili. Pak jsme to spolu pořešili, pomohl mi spojit se s děcákem, poradil mi, ale nechal mě to vyřešit samotného.“* (Adam)

4. 2. 5 Doporučení projektu Patron jeho klienty

Všichni komunikační partneři se shodují na tom, že projekt Patron je dobrým nápadem, který všem chlapcům, kteří s nimi společně v dětském domově žijí, doporučují:

- „Říkám jim, že je dobré do toho jít, máte nějakého kámoše, který je zvenku a je dospělý“ (Tomáš)
- „Klukům říkám, že je dobře mít nějakého takového kamaráda, kterého mám já, aby ukázal jiný pohled na život, než známe z děcáku, řekl jsem jim, ať to aspoň zkusí.“ (Ondřej)
- „Myslím, že by do toho měli jít, a že každý kluk z děcáku by měl nějakýho takovýdlehého svýho průvodce světem mít.“ (Adam)
- „Projekt mi hodně dal, doporučuju ho všem, kteří pochybují, jestli jo nebo ne, vždycky bych do toho šel znova.“ (Šimon)
- „S klukama se o patronech bavíme, všechny nás to baví a šli bychom do toho znova. Všem říkám, ať to taky zkusí.“ (Jirka)

4.3 Shrnutí rozhovorů s dobrovolníky projektu Patron

4.3.1 Obecné informace

Tabulka č. 9

	Obecné informace		
	Věk	Povolání	Vzdělání
Kamil	45 let	středoškolské	manažer
Lukáš	48 let	vysokoškolské	podnikatel
Radek	45 let	středoškolské	manažer
Michal	39 let	vysokoškolské	marketing v reklamě
Aleš	50 let	vysokoškolské	stavebnictví

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 9 popisuje obecné informace o dobrovolnících, jejich průměrný věk je 45,4 let, 3 z nich mají dokončené vysokoškolské vzdělání, 2 středoškolské vzdělání. Dva komunikační partneři se živí jako manažeři, podnikatel, pracovník v obou marketing reklama a pracovník ve stavebnictví.

4.3.2 Počátky účasti dobrovolníků v projektu Patron

Tři z komunikačních partnerů se dozvěděli o projektu Patron z internetu. „*Sledoval jsem pravidelně aktivity Ligy otevřených mužů na jejich webových stránkách. Tam jsem poprvé uviděl projekt Patron a byla to láska na první pohled.*“ (Kamil) „*Přečetl jsem si článek na idnesu ...*“ (Aleš) 1 ze 2 zbylých komunikačních partnerů se o projektu dozvěděl prostřednictvím organizace Ligy otevřených mužů „*Naše nezisková organizace mě o projektu Patron informovala a mně přišel smysluplný.*“ (Lukáš) Poslední z komunikačních partnerů se stal Patronem na popud svého kamaráda, který již Patronem byl.

Z výzkumu vyplývá, že tři komunikační partneři chtěli již předtím, než se o projektu dozvěděli, nějakým způsobem pomáhat, nechtěli však přispívat zařízením materiálními či finančními prostředky, projekt Patron se jim zdál jako nejlepší forma pomoci:

„*Kamarád mi ukázal článek o Patronovi a já jsem v té činnosti viděl smysl. Už dříve jsem o podobné formě kontaktu přemýšlel místo neadresných forem pomoci.*“ (Michal) „*Naše nezisková organizace mě o projektu Patron informovala a mně přišel smysluplný. Vykrývá podle mého ideálně mrtvý prostor ústavní péče, kde systém selhává nejčastěji. Nechci materiálně podporovat dětské domovy, aby klienti měli nový smartphone pod stromeček – to jsou jen náhražky. Mnohem účinnější mi přijde přiložení ruky k dílu – osobní angažovanost.*“ (Lukáš) .

„*Jsem typ člověka, který rád pomůže tam, kde je třeba. S dobře se vyvíjející pracovní kariérou přišel také úbytek volného času a času pro sebe. A zdálo se, že už budu moci pomáhat jen finančními příspěvky. To se mi ale nikdy moc nelíbilo. Věnovat někomu místo peněz svůj čas mi připadá smysluplnější. A když se pro to člověk rozhodne, tak si taky čas najde.*“ (Kamil)

Zbylí dva patroni vysvětlují svou účast na projektu takto:

„*Projekt se mi líbil a chtěl jsem to zkusit, neměl jsem k tomu žádný extra motiv, prostě jsem si řekl, že zkusím něco nového a jdu do toho.*“ (Radek)

„....přišlo mi, že je to dobrá investice času, kterého jsem měl v tu dobu trochu navíc.“
(Aleš)

Ke spárování dvojic patron – klient proběhlo u komunikačních partnerů dvěma různými způsoby. Dva se zúčastnili společného víkendu pro nové dobrovolníky a klienty. *„ Naše přátelství tak nějak vyplynulo, během společného víkendu.“* (Michal)
„ Seznámili jsme na dvoudenním školení, kde byli i děti z jiných dětských domovů, navzájem jsme si byli sympatičtí a nedělila nás velká vzdálenost.“ popisuje seznámení s klientem Radek. Zbylým 3 komunikačním partnerům vybrali chlapce organizátoři projektu, na základě vyplněných dotazníků. *„Oproti standardu v projektu jsem se s chlapcem seznámil až během naší první schůzky. Supervizoři projektu Patron odhadli, že bychom se k sobě mohli a hodit a nemýlili se“,* popisuje svou cestu ke chlapci Kamil. Lukáš uvádí, že je rád, že se nemusel účastnit prvního víkendu. *„Kluka mi vybrali vedoucí projektu. V jiných vlnách byly pořádány jakési námluvy – společný víkend určený k vzájemnému ořukávání a na konci ke spárování. Po pravdě jsem rád, že jsem šel v mezivlně 4 chlapců, kteří toto nemuseli podstoupit. Přijde mi to trochu jak na koňském trhu a ta napjatá atmosféra lovu tam asi musí být cítit ve vzduchu. Alespoň já bych to tak cítil.“*

K prvnímu osobnímu setkání u 4 komunikačních partnerů a jejich klientů došlo v dětských domovech. Prohlédli si prostředí, kde klienti žijí a potom s nimi strávili nějaký čas o samotě. *„Poprvé jsme se setkali přímo v DD. Nejprve jsem se letmo seznámil s jeho prostředím a lidmi kolem něj (především vychovateli). Pak jsme spolu asi dvě hodiny strávili na lavičce na jejich zahradě, kde jsme si povídali a vzájemně se ořukávali.“* popisuje svůj první kontakt s klientem Kamil. *„Po domluvě jsem v přesný čas přijel na DD, kde už na mne kluk čekal s tetou. Proběhl krátký rozhovor v jídelně společně ve třech, pak jen s klukem, potom mi ukázal děčák“,* říká Lukáš. Jeden z dobrovolníků se setkal s klientem v místě, kde chodí do školy.

4.3.3 Průběh setkání z pohledu klienta

Tabulka č. 10

	Průběh setkání z pohledu klienta			
	Frekvence setkání	Iniciátor setkání	Náplň setkání	Jiná forma komunikace
Kamil	nejméně 1 za měsíc	dobrovolník i klient	procházka, rozhovory, návštěva restaurace	telefon, sociální síť
Lukáš	1 za 14 dní	dobrovolník	výlety, sport, rozhovory, manuální práce, návštěva úřadů	telefon
Radek	1 za 3 týdny	dobrovolník	výlety, rozhovory, fotbal	telefon, sociální síť
Michal	1 za 5 týdnů	dobrovolník	rozhovory, výlety, sport, manuální práce	sociální síť
Aleš	1 za 6 týdnů	dobrovolník	rozhovory, procházky, výlety	sociální síť

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce číslo 10 popisuje průběh setkávání patronů s klienty z pohledu patronů. V průměru se patroni se svými klienty setkávají jednou za měsíc, nejčastěji se svým klientem setkává Lukáš, který se s ním vidí jednou za 14 dní, nejméně častěji se svým klientem setkává Aleš, který momentálně nemá dostatek času na setkání. Ve čtyřech případech je iniciátorem setkání dobrovolník. Kamil uvádí, že iniciativa je na obou stranách, i když z jeho strany je větší. Hlavní náplň patrona s klientem jsou především rozhovory. Dále spolu dvojce tráví čas spolu výlety, návštěvami kaváren a sportem. Dva komunikační partneři uvádí, že se s klientem věnují také běžným činnostem.

4.3.4 Pohled patronů na vztah s jejich klienty

Tabulka č. 11

	Pohled patrona na vztah s jejich klienty		
	Důvěra	Řešené problémů	Proběhlý konflikt
Kamil	ano	ano	ne
Lukáš	na půl	ano	ne
Radek	ano	ano	ne
Michal	ano	ano	ano
Aleš	ano	ano	ne

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka číslo 11 nám ukazuje názor dobrovolníků na vztah s jejich klienty. 4 z 5 patronů uvádějí, že jejich klient k nim chová důvěru, kterou si k nim chlapci dle jejich názoru vytvořili po krátké známosti s nimi. „*Známe se teprve chvíli, ale mám pocit, že mi chlapec věří.*“ (Radek)

Lukáš dále k danému tématu uvádí, že má z chlapce dobrý pocit, že mu věří na půl a jejich vztah se stále vyvíjí. „*Stále je to v procesu, ale první fáze budování základní důvěry trvala zhruba půl roku. Kluk je velmi introvertní, ale ostych nemá..... Ale žádná absolutní otevřenost to zatím není, stále si své soukromí chrání.*“

Všichni komunikační partneři dále uvádějí, že s klienty řeší jejich osobní problémy, snaží se jim nevnučovat názor, ale ukázat více pohledů na věc a pomoci jim se k řešení problému dostat. Radek například uvádí: „*Vždycky mu k věci řeknu, jak situaci vidím a třeba, jak bych situaci řešil, ale nijak mu názor nevnučuji.*“ Aleš a Kamil uvádí podobný přístup k věci: „*Řešíme spolu, holky, jeho nemoc a léčbu. Jeho problémy společně probíráme a hledáme jejich příčiny, případná možná řešení.*“ (Aleš), „*Ano, vždy se mu snažím poradit. Obvykle mu nějaké řešení doporučím. Kluk je díky své minulosti a zdravotnímu stavu méně inteligentní, takže nabízet mu příliš mnoho*

variant by bylo spíše kontraproduktivní. Což ovšem neznamená, že ho občas nenechám o něčem rozhonout.“ (Kamil)

Michal popisuje, že s klientem problémy řeší, ale vždy se k nim musí nejprve v průběhu setkání či rozhovoru dostat: *„Řešíme spolu hodně věcí, ale nikdy nepřijde přímo, je to obšírné a vždycky se k tomu dostaneme, pomocí nepřímých dotazů.“*

Na základě výzkumu se zdá, že vztahy mezi komunikačními partnery a klienty jsou harmonické, kromě jednoho všichni uvedli, že spolu se svým klientem neměli žádný problém. Jediný Michal popisuje malý konflikt, který lehce narušil vztah s chlapcem, kterým se schází:

„Nedodržel slib, že se ozve v konkrétní den, kdy se měl zastavit kvůli setkání. Dal jsem mu jasně na srozuměnou, že to byl „podraz“ a když to pochopil a omluvil se, dal mu najevo, že to považuju tím za vyřízené a už o tom nikdy nemluvil.“ (Michal).

4.3.5 Význam projektu z pohledu patronů

Dobrovolníci, kteří se věnují chlapcům z dětského domova, popisují pozitivita a význam projektu Patron takto:

- „Projekt přináší klukům z dětského domova čas a pozornost jiného člověka, kterou jim nikdo jiný není schopný nebo ochotný dát. Jaký větší přínos má celý lidský život než nalézání a vytváření vztahů mezi lidmi.“ (Aleš)
- „Kluci vidí přirozený mužský vzor – ne ve smyslu ideálního supermana, ale obyčejného chlapa, který řeší přirozené problémy – musí splácet hypotéku, občas nemá peníze, rozbíjí se mu auto, potřebuje obcházet úřady a vůbec dělá milion každodenních nic, o nichž tam za zdí kluci nemají páru. V neposlední řadě získávají dospěláckého partáka, kámoše, s nímž, pokud si vytvoří vztah, mohou probírat své bolístky. Zároveň je to přirozená protiváha feminizovaného kolektivu většiny DD – mužský vzor je přece jen v mnoha ohledech pro dospívající kluky i přes veškerou péči a servis od tet nenahraditelný.“ (Lukáš)
- „Díky celému projektu mají kluci velkou šanci seznámit se s lidmi, kteří jim předají životní zkušenosti, se kterými by se patně nikdy nesetkali.“ (Radek)
- „Projekt zprostředkovává kontakt kluků s dospělým běžným světem a troufám si říct, že díky němu získávají i podporu dospělého v něm, které jinak příliš nemají.“ (Michal)
- „Chlapci díky projektu mají možnost nahlédnout do života jiných mužů a sdílet s nimi jejich životní zkušenosti. Patroni poskytují chlapcům pomoc při řešení různých životních situací, prostřednictvím nich dostávají možnost mít staršího zkušeného bráchu, který pomůže nebo v případě nutnosti zasáhne, když se děje něco špatného. Patroni mohou také hodně pomoci při odchodu z domova, třeba při hledání zaměstnání. (Aleš)

Kamil dále také popisuje pozitiva, který má projekt na jeho život: „....jedno z mých očekávání bylo také zpomalit a najít si čas sám na sebe. A to se mi díky chlapci daří velmi dobře. Minimálně při setkáních s ním.“ Kamil se také díky projektu dostal do kontaktu se svým přítelem, kterého několik let neviděl, a který se na základě jeho zkušenosti společně s ještě jedním Kamilovým známým stal také patronem. Žádný jiný z komunikačních partnerů neuvádí, že by se někdo na základě jeho účasti v projektu stal také patronem.

4.4 Rozhovor s vedoucím projektu Patron

„Prvotní myšlenka na vznik projektu Patron vzešla od účastníků mužských skupin LOMu, kteří se ptali po možnostech předávání svých zkušeností nějakým potřebným lidem. Jeden z lektorů mužských skupin, se v tu dobu setkal se svým známým, který mu vyprávěl o obtížích, kterými si prochází mladí lidé, když opouští dětského domovy. Tyto dvě situace se v hlavě lektora spojily v myšlenku propojení mladých mužů z DD a zkušených dospělých chlapců, kteří jim dobrovolně předávají své zkušenosti a doprovázejí je na jejich cestě do samostatného života.“ popisuje počátky vzniku projektu jeho vedoucí.

První rok projektu se jej účastnilo 13 partnerských dvojic, jednalo se tedy o 13 mužů a 13 chlapců z dětských domovů. První patroni přicházeli především z řad účastníků mužských skupin LOMu a z jejich sympatizantů. Klienti projektu se dozvěděli o jeho vzniku především díky naší partnerské organizaci Múzy dětem, s kterou již LOM dlouhá léta spolupracuje.

Dle slov vedoucího projektu se projekt rozvíjí a dětské domovy o něj mají zájem. *„V současnosti je do projektu zapojeno 17 dětských domovů v 7 krajích České republiky. Potencionální patroni jsou již oslovováni prostřednictvím médií, neboť je projekt již známý a média mu věnují pozornost, dále náборы probíhají na sociálních sítích a také na doporučení patronů již do projektu zapojených. Nabídka do dětských domovů přichází prostřednictvím sdružení Múzy dětem a také od klientů, kteří svým kamarádům projekt doporučují.“* Dále dodává, že všechny oslovené dětské domovy, kterým byl projekt nabídnut, jej přijaly a zapojily se do něj.

„Na základě pozitivních ohlasů mezi klienty, poptávce dětských domovů a zájmu dobrovolníků, se projekt bude z Čech rozšiřovat i na Moravu, kde plánujeme spolupráci s další organizací ve Zlíně a také postupné rozšíření projektu na doprovázení mladých dívek patronkami.“ Mluví o budoucnosti projektu jeho vedoucí a doplňuje, že úspěšnost projektu dokazují i ocenění Sozial Marie a ocenění Neziskový projekt roku od Společnosti pro projektové řízení, který projekt Patron získal.

5 Diskuze

Diplomová práce je zaměřena na otázku dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace. V první části výzkumu jsem se zabývala otázkou, do jaké míry je dobrovolnictví v oblasti sociální rehabilitace využíváno v zařízeních pro výkon sociálních služeb. Prostřednictvím druhé části výzkumu jsem se snažila zjistit pozitiva projektu Patron, který je určen dospívajícím mužům z dětských domovů a ukazuje praktické využití dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace klientů.

První výzkumná otázka:

Jakým způsobem se v současné době využívá dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v organizacích poskytujících sociální služby?

Stěžejní okruhy otázek, které vedly ke zjištění stavu dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v organizacích poskytující sociální služby, se týkají využití sociální rehabilitace jako složky koordinované rehabilitace v zařízeních pro výkon sociálních služeb z pohledu sociálních pracovníků, které v zařízení pracují a využití dobrovolnictví v těchto zařízeních.

Počáteční otázky v diplomové práci slouží ke zjištění využití složek koordinované rehabilitace v zařízeních a následně vyhodnocení forem poskytování sociální rehabilitace a jejího vlivu na klienty konkrétního zařízení.

Při realizaci výzkumu jsem narazila na problém, že více než polovina komunikačních partnerek nebyla schopna odpovědět na otázku, jaké složky koordinované rehabilitace jejich zařízení využívá, neboť nevěděly, co pojem koordinovaná rehabilitace znamená a jaké složky obsahuje. Po vysvětlení termínu a definování jednotlivých složek byly oslovené komunikační partnerky schopné na otázku odpovědět. Dle názoru komunikačních partnerek je ve všech zařízeních, kde výzkum probíhal, sociální rehabilitace využívána.

Výzkum se dále zabýval otázkou, prostřednictvím jakých prostředků je sociální rehabilitace v zařízeních naplňována. 6 komunikačních partnerek ve výčtu využívaných prostředků sociální rehabilitace uvádí podporu klienta při vyřizování úředních

záležitostí a sociální poradenství, které vedou k získání nových sociálních kompetencí. Další 4 komunikační partnerky uvádí, že pro naplnění sociální rehabilitace využívají mimo jiné aktivizaci klienta prostřednictvím plánování společenských akcí a poskytují mu psychickou podporu při řešení jeho osobních problémů. Tři komunikační partnerky dále doplňují výčet využívaných prostředků v zařízeních o nácvik samoobslužných činností, které pomáhají klientovi při socializaci či resocializaci do společnosti.

Ze zkušeností, které jsem získala ze své praxe při studiu a po té při výkonu profese sociální pracovníce si nemyslím, že by výše uvedené prostředky nějakým větším způsobem vybočovaly ze standardu, který je v současné době na poli sociální práce nastaven. Za lehce alarmující považuji velký důraz kladený na vyřizování úředních záležitostí klienta, díky kterým se zkracuje doba, kdy sociální pracovníce mohou přímo komunikovat s klientem, a tak hlouběji poznat jeho osobnost, aby mohli co nejvíce efektivně pomoci klientovi vyřešit jeho situaci a pracovat na rozvoji jeho osobnosti.

Důraz na osobní spolupráci s klientem kladou autoři, kteří se sociální rehabilitací zabývají. Pitáková (2011) uvádí, že sociální rehabilitace hluboký význam. Autorka považuje za nutnost pomáhat klientům v získávání nových dovedností a návyků, jež povedou k jejich rozvoji osobnosti. Dále dodává, že při uplatňování sociální rehabilitace není cílem pouze získání nových sociálních kompetencí a dovedností, ale i vylepšení vztahů v rodině, upevnění dalších sociálních vazeb a v neposlední řadě stabilizace psychického zdraví klienta (Pitáková, 2011). Bělohlávková (2012) doplňuje, že by sociální rehabilitace měla také zabezpečovat aktivizaci klienta a posilovat jeho společenské uplatnění.

Další část výzkumu vedla ke zjištění využití dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace. Oslovené sociální pracovníce měly nejdříve samotné popsat, co si pod pojmem dobrovolnictví představují. Všechny komunikační partnerky se sešly v názoru na dobrovolnickou činnost v tom, že se jedná o svobodně vykonávanou činnost, za kterou jedinec neočekává žádnou odměnu. Dobrovolnost a jeho neziskovost pro dobrovolníka lze považovat i dle názoru autorů, kteří se dobrovolnictví věnují, za charakteristický znak pro výkon dobrovolnické činnosti.

Jindrová a kol.(2011) dobrovolnictví například definují jako činnost, která je vykonávána svobodně, bezplatně ve prospěch druhých.

Další krok, který byl pro práci důležitý, bylo zjistit, zdali zařízení, kde výzkum probíhá, dobrovolnictví využívá či nikoliv. Z výzkumu vyplynulo, že sedm z deseti zařízení využívá dobrovolníků, kteří jsou v přímém kontaktu s klientem a pomáhají při naplnění sociální rehabilitace, 2 z těchto zařízení využívají dobrovolníky i jiným způsobem než je práce s klientem, 3 zařízení nevyužívají dobrovolníky v žádné formě.

Dobrovolníci v zařízeních pro výkon sociálních služeb hrají významnou roli. Vztah poskytovatel – klient rozšiřují o další rozměr, kdy dobrovolník není zaměstnancem, můžeme jeho výběr přizpůsobit potřebám a věku klienta. Díky tomu, že vztah mezi dobrovolníky nestojí na profesionální bázi, často se mezi nimi boří bariéry a dává tak možnost klientům svěřit se jim s věcmi, se kterými by se sociálním pracovníkům či jiným osobám nesvěřili (Metodika dobrovolnictví v sociálních službách, 2013). Toto tvrzení potvrzuje i výzkum, kdy komunikační partnerky uvádí, že se klienti svěřují dobrovolníkům se svými osobními problémy a často se jím svěří i s událostmi, s kterými by se jim nesvěřili. Na rozdíl od personálu mají dobrovolníci více času na individuální kontakt s klientem. Rozhovorem či jiným projevením zájmu tak podporují jeho psychické zdraví (Šormová, Klégrová, 2006).

Z výzkumu dále vyplývá, že dobrovolníci hrají významnou roli i při plánování a realizaci aktivizačních činností nebo organizaci akcí. 6 komunikačních partnerek říká, že dobrovolníky využívá právě při těchto činnostech. Poslední komunikační partnerka odpovídá, že dobrovolníci v rámci sociální rehabilitace pomáhají především při nácviku činností sebeobsluhy. Výzkum potvrzuje pozitivní vliv dobrovolnictví na klienty jednotlivých zařízení. Pouze 2 komunikační partnerky uvádí, že klienti reagují na dobrovolníky v zařízení neutrálně, zbylých 5 komunikačních partnerek uvádí, že se klienti ze zařízení na dobrovolníky těší a považují je za nedílnou součást zařízení. Nesmíme také však zapomenout, že dobrovolnictví má bezpochybně velký vliv i na organizace, které dobrovolníky využívají. Práce dobrovolníků jim šetří nejen finanční prostředky, ale i pracovní síly svých zaměstnanců, kterým často na organizaci jednorázových akcí nezbyvá příliš mnoho času (Šormová, Klégrová, 2006).

Ve výzkumu jsem se také dále zaměřila na zpětné vazby dobrovolníků a to především z toho důvodu, že je považuji důležité pro efektivní výkon dobrovolnické služby. Hladká (2008) uvádí, že dobrovolník má vždy důvod, proč dobrovolnictví vykonává. Důvody výkonu dobrovolnictví dělí do dvou kategorií a to na vázající se k profesnímu zaměření dobrovolníka, kam patří především snaha o získání nových kontaktů, zkušeností či studijních poznatků a na ty, které souvisí s osobním postojem dobrovolníka. Jedná se například o snahu získat nový náhled na svět, nadšení z práce nebo cítit dobrý pocit z pomoci druhým (Hladká, 2008). Frič (2001) varuje před tím, že pokud nedojde k uspokojení důvodu, pro který dobrovolník zvolenou činnost vykonává, dojde s největší pravděpodobností k jejímu brzkému ukončení. Z výzkumu vyplývá, že 6 ze 7 zařízení, kde dobrovolníci působí, jsou dobrovolníci spokojeni, neboť od nich přicházejí zpětné vazby. V 1 zařízení jsou demotivováni, neboť klienti v současné době jejich snahy nedocení a neprojevují o ně zájem.

Výzkumu se také účastnily tři komunikační partnerky ze zařízení, které služeb dobrovolníků nevyužívají. Jedna z nich však říká, že organizace kde pracuje, o zavedení dobrovolnictví uvažuje, dvě komunikační partnerky uvádí, že organizace, kde pracují, o zařazení dobrovolníků neuvažují. Jedna komunikační partnerka jako důvod uvádí velké požadavky na znalosti dobrovolníků, které s největší pravděpodobností nikdo nezvládne a druhá mluví o tom, že organizace, kde pracuje, pomoc nikoho jiného nepotřebuje. Na představy dalšího využití dobrovolníků jsem se dotazovala i komunikačních partnerek ze zařízení, která dobrovolnictví využívají, kdy pět komunikačních partnerek odpovídá, že ví, kde práci dobrovolníků aplikovat a plánují jeho rozvoj, zbylé komunikační partnerky nikoliv.

Na začátku výzkumu jsem se obávala, že v zařízeních pro výkon sociálních služeb se nebude vyskytovat příliš velký počet dobrovolníků. Z konečného výsledku, kdy více jak nadpoloviční většina zařízení, kde komunikační partnerky pracují, spolupracuje s dobrovolníky, jsem tedy byla velice potěšena.

Sdílím názor, že výkon dobrovolnické činnosti přináší pozitiva jak pro dobrovolníka, tak i pro klienta i celé zařízení, kde dobrovolník působí. Na střední škole

jsem sama jako dobrovolník několik let působila, výkon dobrovolnické činnosti mi pomohl při výběru vysoké školy a získat zkušenosti s cílovou skupinou klientů, se kterou dále pracuji i v současné době. Vzhledem k tomu, že pracuji v zařízení, kde se dobrovolníci pohybují, mám možnost pozorovat vztah mezi nimi a klienty.

V současnosti pozoruji úpadek individuálního dobrovolnictví, kdy za nějakým účelem docházel dobrovolníci pravidelně do zařízení a věnovali se vybrané činnosti. Naopak tomu se nyní dle mého názoru velice rozvíjí firemní dobrovolnictví, kdy se firmy stávají spřátelenými se zařízeními a jejich pracovníci ve větších skupinách pravidelně navštěvují a věnují se práci s klienty nebo s nimi vyráží na výlety, které firma financuje. Myslím, že firemní dobrovolnictví přináší všem zúčastněným stranám pozitiva. Klienti mají radost, když je v zařízení někdo navštíví a zpestří jim tak často monotónní program. V rámci firemního dobrovolnictví navštěvují zařízení vždy stejné tváře, takže klienti se vždy mají možnost těšit na známé tváře a stejně tak to mají dle mé zkušenosti i dobrovolníci. Za velké pozitivum této formy dobrovolnictví také považuji menší pravděpodobnost zevšednění dobrovolníka pro klienty, k němuž často při pravidelných návštěvách dobrovolníků docházelo.

První výzkumná otázka byla zodpovězena.

Druhá výzkumná otázka:

Jaká jsou pozitiva projektu Patron?

Dle Hřebeckého (2016) lze za nejslabší místo ústavní péče považovat okamžik výstupu z dětského domova, kdy mladiství, kteří v dětském domově žijí, odcházejí na ulici a často tam na ně vůbec nic nečeká.

Placáková a kol. (2011) uvádí, že každý rok opustí zdi dětského domova přibližně 250 dětí, o které se v současné době systém v České Republice není schopen postarat. Skoro polovina mladistvých, kteří opouští dětský domov, se vrací zpět k biologické rodině, kdy je 35% těchto rodin hodnoceno jako velmi problematických a pouze 1% z nich jako bezproblémových. Mladiství jsou po té často nuceni rodinu opustit a jsou

ohrožení sociálně patologickými vlivy, které vedou k sociálnímu vyloučení (Placáková a kol., 2011). Na základě uvedených problémů, které souvisí s odchodem mladistvých z dětského domova, vznikl projekt Patron, který má pomoci mladým chlapcům z dětského domova pomoci s orientací v životě a pomoci se snáze začlenit do společnosti.

Všichni oslovení komunikační partneři z řad klientů i patronů se o projektu Patron vyjadřují velice pozitivně. Klienti uvádějí, že hlavním důvodem zapojení do projektu bylo získat nového kamaráda, přítele, který s nimi bude trávit čas, ukáže jim něco nového nebo pomůže při rozhodování v situacích, kdy si neumí poradit. Tři z komunikačních partnerů konkrétně uvedli, že od projektu očekávali seznámení s mužem, neboť v zařízení, kde žijí, jsou většinou samé ženy, kterým se jim nechce svěřovat vše. Na fakt, že na pozicích vychovatelů muži v dětských domovech chybí, upozorňuje Stráská (2009). Za největší problém mužské role autorka považuje nedostatek mužských vzorů, s nimiž se mohou dospívající chlapci v dětských domovech identifikovat. Pokud se však nezmění finanční ohodnocení pracovníků, tak se situace na pracovním trhu na pozici vychovatel dle autorky též příliš nezmění.

Další problém dětí, které vyrůstají v dětských domovech, popisuje Ptáček (2014), který upozorňuje, že dítě, které žije v ústavním zařízení, nemá možnost navázat vřelý vztah s dospělou osobou, který je podstatný pro vznik zdravé, stabilní dospělé osobnosti. Matějček (1999) doplňuje, že základní psychické potřeby jako jsou: potřeba stimulace, potřeba smysluplného světa či potřeba životní jistoty, nejsou u dětí a mladistvých v dětském domově řádně naplněny (Matějček, 1999).

Z výzkumu vyplývá, že chlapci, kteří jsou zapojeni v projektu, získávají ve svých patronech muže, kterým důvěřují a řeší s nimi svoje osobní problémy. Klienti projektu uvedli, že svým patronům důvěřují a mimo jednoho všichni uvádějí, že s nimi řeší své osobní problémy a jsou rádi, že je mají s kým probrat. Dále uvádí, že důvěru si u nich patroni získali za velmi krátký časový úsek.

Stejně tak komunikační partneři z řad patronů uvádějí, že mají pocit, že si k nim klienti vypěstovali důvěru již na počátku jejich vztahu, řeší s nimi otázky, na které se společně snaží najít odpovědi.

Hlavním cílem druhé výzkumné otázky bylo zjistit, jaká pozitiva přináší projekt Patron. Z výzkumu je zřetelné, že klienti projektu jsou spokojeni se svým působením v něm. Oceňují, že mají staršího kamaráda, který je tu pouze pro ně a tráví s nimi čas. Základním stěžejním kamenem všech setkání mezi patrony a jejich klienty jsou společné rozhovory, které jsou doplněné nějakými činnostmi, na kterých se domluví. Při setkání nepodnikají jen zábavné volnočasové aktivity, které je baví, ale také ty, co jim ukazují stránky běžného každodenního života, jako je návštěva úřadů, pošty či nákupů v samoobsluze. Všichni komunikační partneři z řad klientů projektu Patron jej doporučují jako dobrou věc, kterou by měl zkusit každý kluk, který žije v zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Patroni za největší pozitiva celého projektu považují to, že dávají chlapcům z dětského domova možnost poznat svět dospělých mužů, se kterými by se s největší pravděpodobností nikdy předtím neseznámili, a kteří jim poskytují mužský vzor, který jim v dětských domovech, které jsou plné vychovatelek, bez pochyby chybí. Díky projektu dále chlapci z dětských domovů nacházejí podporu dospělého, který jim může pomoci při odchodu z dětského domova, při hledání zaměstnání a pomoci jim vytvořit vlastní zázemí mimo dětský domov.

Jeden z patronů dále uvedl, že díky projektu dokázal alespoň trochu zpomalit svůj hektický život, což považuje také za pozitivum projektu.

Vzhledem k tomu, že pracuji v dětském domově, mám již dva roky možnost pozorovat vliv setkávání patronů na chlapce, kteří v domově žijí. Naše zařízení patřilo mezi první, kde začal být projekt Patron realizován. Se zakladateli projektu jsme sdíleli názor, že dospívající chlapci, kteří žijí v dětských domovech, nemají dostatek mužských vzorů a přišlo nám jako dobrý nápad projekt chlapcům nabídnout. Postupem času se do projektu zapojili všichni chlapci, kteří v zařízení žijí a pro které je projekt určen.

Po dobu, kdy se chlapci setkávají s patrony, daří se jim mnohem lépe komunikovat a více vnímají svět okolo sebe, neberou vše materiální jako samozřejmost, ale začínají si postupně uvědomovat, že každá věc má svou hodnotu, a že se v životě musí dodržovat pravidla. Věci, které se jim dříve vychovatelky společně s ostatním personálem snažily často bezúspěšně vštípit, se pro ně staly přirozené. Při řešení

různých drobných problémů s chlapci se nám osvědčilo přizvat ke spolupráci i konkrétního patrona, aby nám jej pomohl vyřešit.

Od začátku projekt Patron považuji za jeden z nejvíce prospěšných, které pro dětské domovy vznikly. Můj názor mi potvrdily výsledky výzkumu, kdy se o něm všichni komunikační partneři vyjadřovali ve velmi pozitivním slova smyslu. Myslím, že by v budoucnosti bylo dobré projekt rozšířit ve stejném duchu i pro dívky z dětských domovů, které sice mají ženských vzorů dostatek, ale stejně jako všem dětem v dětské domově, jim chybí individuální pozornost člověka, kterou by jim ženy v podobě patronky mohly věnovat.

Projekt Patron nabízí mnoho možností pro další výzkum, který bych doporučila zaměřit například na postoje personálu či ostatních dětí z dětských domovů, na chlapce zapojené do projektu, jak na ně působí a zdali na jejich chování zaznamenali nějaké změny. Dále považuji za zajímavou otázku pro kvantitativní výzkumné počínání získání názoru širší veřejnosti, například ve skupině mužů mezi 30 – 55 lety, na význam projektu, a zdali by byli ochotni se projektu zúčastnit. Tento výzkum by mohl také pomoci informovat širokou veřejnost o projektu.

Druhá výzkumná otázka byla zodpovězena.

6 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit úroveň dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace ve městě Benešov a jeho okolí. Dílčím cíle práce bylo zjistit pozitiva projektu Patron. Teoretická část shrnuje informace o koordinované rehabilitaci, stručně popisuje sociální služby v České republice, věnuje se pojmu dobrovolnictví a popisuje projekt Patron.

První pasáž praktické části práce se zabývá zjištěním úrovně dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace ve městě Benešov a jeho okolí z pohledu sociálních pracovníků, které pracují v zařízeních poskytujících sociální služby. Výzkumný soubor tvořilo 10 sociálních pracovníků. Okruhy výzkumných otázek se zabývaly využitím koordinované rehabilitace v zařízení, s důrazem na prostředky sociální rehabilitace, dále směřovaly k využití služeb dobrovolníků v rámci sociální rehabilitace, na to jakým způsobem klienti na dobrovolníky reagují a jaké přínosy pro klienty využívání služeb dobrovolníků má. Dále jsem se s komunikačními partnerkami zabývala prognózami využití dobrovolnictví v zařízení, kde pracují.

Z výzkumu vyplynulo, že všechna zařízení, kde komunikační partnerky pracují, využívají při práci s klienty prostředky sociální rehabilitace, 7 z těchto zařízení spolupracuje s dobrovolníky, 1 o jejich využití uvažuje a poslední dvě zařízení zatím neplánují mezi své služby dobrovolníky zahrnout.

Druhá část výzkumu se zabývá projektem Patron. Výzkumný soubor zde tvořilo 5 klientů projektu Patron, 5 dobrovolníků projektu Patron a 1 výzkumný subjekt –

- manager projektu Patron. Okruhy výzkumných otázek se zabývají počátky účasti klientů a dobrovolníků v projektu Patron. Dále pak klienti a dobrovolníci jednotlivě popisují průběh svého „spárování“ do dvojic klient – dobrovolník, náplň společného setkávání a vztahy mezi sebou.

Z dat získaných z výzkumu vyplynulo, že všichni komunikační partneři celý projekt hodnotí jako velice přínosný. Přínos vidí především v tom, že chlapečci z dětských domovů díky projektu získávají dospělého kamaráda, který jim ukazuje svět mimo

ústavní zařízení a představuje pro ně mužský vzor, který v dětských domovech díky feminizaci pedagogických pracovníků často chybí.

Ze získaných výsledků jsem zjistila, na jaké úrovni je dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace v zařízeních poskytujících sociální služby v městě Benešov a okolí. Před realizací výzkumu jsem se obávala toho, že v zařízení příliš dobrovolníků působit nebude, tudíž fakt, že dobrovolnické služby využívá 70% zařízení, považuji za velice pozitivní.

V případě druhé výzkumné otázky, kdy hlavním cílem bylo zjistit pozitiva projektu Patron, se shodují s postoji komunikačních partnerů. Za největší pozitivum projektu Patron vidím to, že chlapci z dětských domovů získají v dobrovolníkovi mužský vzor, který se jim individuálně věnuje a seznamuje je se světem mimo ústavní zařízení.

Doufám, že získané výsledky rozšíří informovanost o úrovni dobrovolnictví v městě Benešov a o projektu Patron.

Na základě toho, že cíle práce byly naplněny, je možné konstatovat, že práce přináší dostatek dat pro stanovení níže uvedených hypotéz, které by bylo možné testovat kvalitativní cestou:

Hypotéza č. 1: Organizace poskytující sociální služby využívají dobrovolnictví v rámci sociální rehabilitace.

Hypotéza č. 2: Projekt Patron má pozitivní vliv na chování dospívajících chlapců z dětských domovů.

7 Zdroje

Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016-2018 [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.

ARMSTRONG, Michael a Stephen TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy* : 13. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5258-7.

BŘÍZOVÁ, Bohdana. *Dobrovolnictví – studijní opora* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2007. [cit. 2016-02-03] Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/pore/czv/studijni.../dobrovolnictvi>.

ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELA, Rostislav. *Koordinovanost ucelené rehabilitace*. Praktický lékař. 2011, roč. 91, č. 11, s. 653-656. ISSN 0032-6739.

ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7.

ČESKO. *Zákon č. 108/2006 Sb.*, ze dne 14. března 2006, o sociálních službách, v platném znění. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

ČESKO: *Zákon č. 435/2004 Sb.*, ze dne 1. října 2004, o zaměstnanosti v platném znění. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>.

DUNGL, Pavel. *Ortopedie*. 2. vyd., Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4357-8.

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.

GULOVÁ, L. *Sociální práce (Pro pedagogické obory)*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

FRANCOVÁ, Hana. Sociální rehabilitace. PFEIFFER, Jan a kol. *Koordinovaná rehabilitace*. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2014, 149 - 150. ISBN 978-80-7394-461-2.

FRIČ, Pavol. a kol. 2001. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. Výsledky výzkumu NROS a AGNES*. Praha: AGNES, NROS. ISBN 80-902633-7-2.

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorové hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

Evropský rok dobrovolnictví 2011. *Dobrovolník.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-05-28]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/evropsky-rok-dobrovolnictvi-2011/>.

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agnes, 2012. ISBN 978-80-903696-9-6.

HESTIA, 2016. O dobrovolnictví. In: *Hest.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/o-hestia/o-dobrovolnictvi>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HLADKÁ, Marie. Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje. In *Aktuální otázky sociální politiky 2008 - teorie a praxe*. Pardubice: Univerzita Pardubice, fakulta Ekonomicko-správní, 2008. s. 20-27, 8 s. ISBN 978-80-7395-134-4.

Hlavní projekty. In: *Múzy dětem* [online]. 2015 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: <http://www.muzydetem.cz/projekty/>.

HŘEBECKÝ, Miroslav. Projekt Patron. In: *Naše zprávy*. TV Barrandov, 14.2.2016, 20:00. Dostupné z: <http://www.barrandov.tv/video/56828-nase-zpravy-14-2-2016>.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.

JANKOVSKÝ, Jiří. Koordinovaná podpora dětí a mládeže s tělesným (motorickým) a kombinovaným postižením v rámci uceleného systému rehabilitace. PFEIFFER, Jan a kol. *Koordinovaná rehabilitace*. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2014, 49 -113. ISBN 978-80-7394-46.

JANKOVSKÝ, Jiří, Jan PFEIFFER a Olga ŠVESTKOVÁ. *Vybrané kapitoly z uceleného systému rehabilitace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005. ISBN 80-7040-826-X.

JÁRA, Martin a Lukáš TALPA. Projekt Patron: Metodika. In: *Ipatron.cz* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: <http://ipatron.cz/wp-content/uploads/2016/02/Metodika-projektu-Patron.pdf>.

JESENSKÝ, J.: *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*, Praha: Karolinum 1995, ISBN 80-7066-941-1.

JINDROVÁ, Zuzana. Divadlo, hudba, tanec. *Dobrovolníci pro kulturu: Dobrovolnická činnost v kulturních organizacích* [online]. Praha: Česká kancelář programu Culture, 2011, s. 36-49 [cit. 2016-06-04]. Dostupné z: <http://www.programculture.cz/media/document/dobrovolnici-pro-kulturu.pdf>.

KANTOR, Jiří, Matěj, LIPSKÝ, Jana, WEBER a kol. *Základy muzikoterapie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. ISBN 978-80- 247-2846-9.

KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2., vyd. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0.

Kdo jsme?. In: *Táta na plný úvazek* [online]. 2016 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: <http://www.tatanaplnyuvazek.cz/o-projektu/kdo-jsme/>.

KOLÁŘ, Pavel a kol. *Rehabilitace v klinické praxi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-657-1.

KRÁTKÁ, Karolína, Helena PERNICOVÁ., 2011. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice* [online]. Za sebevědomé Tišnovsko, o.s., listopad 2010, Tišnov [cit. 2016-07-3]. Dostupné z :http://sebevedome.tisnovsko.eu/download/dobrovolnictvi_CR_final.pdf.

Liga otevřených mužů [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: <http://ilom.cz/>.

MAHROVÁ, Gabriela., VENGLÁŘOVÁ, Martina. a kol. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2138-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8304-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, Oldřich. a kol., 2012. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.

MARKOVÁ, Eva, Martina VENGLÁŘOVÁ a Mira BABIAKOVÁ. *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1151-6.

Metodika dobrovolnictví v sociálních službách [online]. Hestia a.s, 2013 [cit. 2016-06-16]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cdn/public/001597.pdf>.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1362-5.

MUSÍLEK, Radek. Kdo nahrazuje stát v USA. In: *Dobrovolník.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/clanky/kdo-nahrazuje-stat-v-usa/>.

Mužská cesta. In: *Liga otevřených mužů* [online]. 2013. [cit. 2016-05-31] Dostupné z: <http://ilom.cz/temata/muzska-cesta/>.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.

NAVRÁTIL, Karel a Petr VOPELKA. Zakladatelé o Múzách. In: *Múzy dětem.cz* [online]. 2003 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.muzydetem.cz/onas/video_zakladatele.php.

NĚMEC, Jan. *Právní úprava dobrovolnictví ve vybraných zemích Evropské unie* [online]. Praha: Parlamentní institut, 2007 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=20951>.

NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-174-3.

Patron [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: <http://ipatron.cz/>.

Patron rok druhý. In: *Patron* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://ipatron.cz/wp-content/uploads/2016/01/Patron_rok-t%C5%99et%C3%AD.pdf.

Patron rok třetí. In: *Patron* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://ipatron.cz/wp-content/uploads/2016/01/Patron_rok-t%C5%99et%C3%AD.pdf

PITÁKOVÁ, J., *Sociální rehabilitace- možnosti v praxi*. Sociální služby. 2011, roč. 13, č. 2, 21. ISSN 1803- 7348.

PLACÁKOVÁ, Lucie a kol.. *Integrace dětí z dětského domova do běžného života*. [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2011. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/integrace_deti_z_detskeho_domova_do_bezneho_zivota

PTÁČEK, Radek. *Děti na cestě: Vliv náhradních forem péče na vývoj dětí a život dospělých* [online]. Praha: Nadační fond J&T, 2014. Dostupné z: http://www.hledamerodice.cz/download/Odborna_studie_o_vyvoji_deti_v_NP_strucny_souhrn.pdf

STRÁSKÁ, Helena. Dětem z dětských domovů chybí mužské vzory. In: *Zkola: Informační a vzdělávací portál zlínského kraje* [online]. 2009 [cit. 2016-06-16].

Dostupné z:

<http://www.zkola.cz/rodice/predstavujemevam/rozhovory/Stranky/D%C4%9Btem-z-d%C4%9Btsk%C3%BDch-domov%C5%AF-chyb%C3%AD-vzory-Helena-Str%C3%A1sk%C3%A1.aspx>

STRAUSS, Anselm., CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert, 1999. ISBN 80-8583460-X.

Sociální služby [online]. Praha: MPSV, 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/cs/18661>.

SVĚCENÁ, Kateřina a Olga ŠVESTKOVÁ. Ergoterapie. PFEIFFER, Jan a kol. *Koordinovaná rehabilitace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2014, 121 - 129. ISBN 978-80-7394-461-2.

ŠESTÁK, Jan. Pracovní rehabilitace. PFEIFFER, Jan. *Koordinovaná rehabilitace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2014, 157 - 163. ISBN 978-80-7394-461-2.

ŠIMKOVÁ, Svatava. *Dobrovolníci mění svět. Sborník příkladů dobré praxe*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011. ISBN 978-80-87449-15-8.

ŠORMOVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGROVÁ. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7.

ŠVESTKOVÁ, R., 2005. *Minulost a současnost dobrovolnictví*. Kontakt. Listopad 2005, ročník 7, číslo 3-4., s. 318-322. ISSN 1212-4117.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

TOŠNER, Jiří. Dobrovolník v mimořádných událostech. In ADRA. *Příručka pro dobrovolníky*. Praha: ADRA, 2005, s. 31 – 34. ISBN 80-239-5071-1.

VALENTA, Milan, Jan Michalík. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada, 2012. ISBN 8024738295.

VOTAVA, Jiří. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0708-5.

VOVES, Jan. Patronství je postaveno na obyčejnosti. *Město pro rodinu* [online]. České Budějovice, 2015,3(1), 1-3 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://rodina.cbudejovice.cz/userfiles/tiny_uploads/Bulletin_1_15_www.pdf

VYMĚTAL, Jan, a kol., *Speciální psychoterapie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1315-1

Výroční zpráva o poskytovaných službách v roce 2012 Liga otevřených mužů. In: *Liga otevřených mužů* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z: http://ilom.cz/wp-content/uploads/2012/12/VZ_LOM_2013.pdf.

Výroční zpráva o poskytovaných službách v roce 2013 Liga otevřených mužů. In: *Liga otevřených mužů* [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-07-31]. Dostupné z: http://ilom.cz/wp-content/uploads/2013/12/VZ_LOM_2013.pdf.

Výroční zpráva občanského sdružení Múzy dětem za rok 2006. In: *Múzy dětem* [online]. 2006 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://www.muzydetem.cz/data/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_2006.pdf

Výroční zpráva občanského sdružení Múzy dětem za rok 2007. In: *Múzy dětem* [online]. 2007 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://www.muzydetem.cz/data/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_2007.pdf

Výroční zpráva občanského sdružení Múzy dětem za rok 2013. In: *Múzy dětem* [online]. 2013 [cit. 2016-05-31]. Dostupné z: http://www.muzydetem.cz/data/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_2013.pdf